

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

HISTORIZUJÍCÍ PRVKY V SOUČASNÉ
PRODUKCI NÁBYTKU FIRMY KARE –DESIGN

HISTORICIST ELEMENTS IN PRODUCTION
KARE - DESIGN

LIBEREC 2010

KAMILA KOFROŇOVÁ

P r o h l á š e n í

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 14. května 2010

.....

Podpis

P o d ě k o v á n í

Poděkování vedoucímu mé práce Mgr. Oldřichu Palatovi a paní Ivaně Šiškové z muzea v Kamenici nad Lipou. Panu Palatovi za podporu a cenné připomínky k tématu práce. Paní Šiškové pak za poutavý výklad během provádění expozicí studijního depozitáře nábytku. Dále ochotnému personálu Středočeské vědecké knihovny a odborné knihovny Uměleckoprůmyslového muzea za pomoc s výběrem vhodné literatury. A samozřejmě všem, kteří mi poskytli potřebné materiály nebo mě jinak podpořili při psaní mé bakalářské práce a pomohli mi tak lépe porozumět dané problematice.

A n o t a c e

Bakalářská práce je zaměřena v první části na stručné shrnutí historie nábytku evropského kontinentu od nejstarších dob do počátků průmyslové výroby. Cílem druhé části, a vlastně celé práce, bylo nalézt společné znaky historického nábytku a současné tvorby společnosti Kare-Design, což je popsáno a znázorněno četnými fotografiemi v obrazové příloze.

Fotografie a informace o nábytku, výrobních postupech a hlavních prvcích jednotlivých slohů byly čerpány zejména z odborných knih a skript. Bakalářská práce je doplněna i informacemi z muzeí a zámků, navštívených v rámci stáže pořádané textilní fakultou. Popis historie společnosti Kare – Design a fotografie jejich výrobků pak byly získány z webových stránek společnosti.

A n n o t a t i o n

My final thesis is focused on survey of historical furniture on the European continent from oldest time to beginning industrial production at the first part. The main aim of second part was found common characters of historical furniture and present production of Kare-Design, it is described and represented by many photographs in the hooked illustration.

Photographs and informations about furniture, industrial processes and main elements single style were drawn especially from scientific book and university mimeographed. Final thesis is completed by information from museums and chateaus, I visited during short term visit arranged by Faculty of textile. History of Kare-Design and all photographs were drawn from its web sites.

Klíčová slova

nábytek – furniture

umění – art

historie – history

zdobné prvky – decorative elements

Kare – Design

společné znaky – joint/common characters

Obsah

1	Stručný nástin historie nábytku a charakteristické funkce jednotlivých typů nábytku v historii.....	11
1.1	STAROVĚK.....	11
1.1.1	Prapočátek nábytku:	11
1.1.2	Nábytek a bydlení starověké Mezopotámie:	11
1.1.3	Nábytkové umění starověkého Egypta:.....	13
1.1.4	Z historie krétského nábytku:	15
1.1.5	Nábytková historie antického Řecka:.....	15
1.1.6	Etruský nábytek	18
1.1.7	Nábytkové umění starověkého Říma:	19
1.2	STŘEDOVĚK.....	22
1.2.1	Skandinávské nábytkové umění.....	22
1.2.2	Slovanská kultura.....	23
1.2.3	Byzantská kultura.....	23
1.2.4	Islámská kultura	24
1.2.5	Románský sloh.....	25
1.2.6	Gotické nábytkové umění.....	27
1.3	NOVOVĚK.....	31
1.3.1	Renesance	32
1.3.2	Baroko	36
1.3.3	Rokoko	40
1.3.4	Klasicismus.....	42
1.3.5	Empír	44
1.3.6	Biedermeier.....	45
2	Počátky průmyslové výroby a designu nábytku	47
2.1	Odstartování hromadné výroby.....	47
2.2	Michael Thonet:	49
3	Historie společnosti KARE - DESIGN.....	51
4	Současná produkce společnosti Kare – Design s historizujícími prvky	54
	Závěr.....	59

Seznam literatury	60
-------------------------	----

Úvod

Tvorba a užívání nábytku provází člověka od nejstarších dob lidského žití. Od historického dědictví ve starověku, vývoje ve středověku, přes všechny epochy novověku až do bezprostřední současnosti. Dnes víme, že se kultura vyvíjela v různých koutech zeměkoule odlišně, její podoba a projevy se tudíž u jednotlivých národů výrazně liší. Během svého staletého a v různých etapách rozličného vývoje má však v každém období naší historie něco společného – vždy je zrcadlem své doby a odrazem dění ve společnosti. A protože nové nemůže vznikat bez poznání předchozího, není nic překvapujícího na faktu, že i design jakéhokoliv období využívá a čerpá z motivů a prvků nejrůznějších historických slohů, které jsou stálou zásobárnou inspirace a možných výrazových prostředků.

Tato práce si nedělá nároky na nic víc, než na snahu o stručné vystihnoutí nábytkového umění jednotlivých epoch naší historie (po průmyslovou revoluci) a nalezení společných znaků v nábytkové tvorbě minulé a současné. Látku lze rozdělit do dvou dílů – první obsahuje uzavřené historické dědictví nábytku, kde bylo snahou z velkého množství dostupných materiálů vytřídit ty nejpodstatnější informace. Druhý díl je pak věnován dalšímu vývoji nábytku, o kterém se více dočtete v použité literatuře [1, 2, 3] a současné tvorbě společnosti Kare – Design, znázorněné zejména v obrazech v příloze. Přestože je již tato společnost rozšířena po celém světě, založena byla v Německu, a proto je obsah práce záměrně zúžen jen na přehled vývoje nábytku v Evropě.

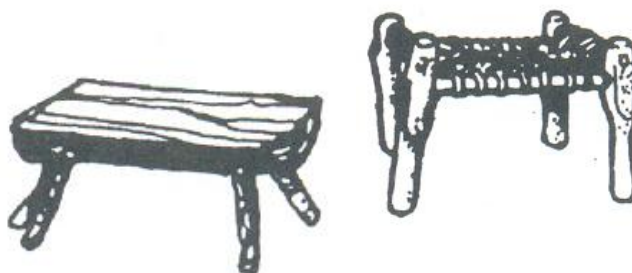
Nepsanou částí práce je také úmysl vyjádřit obdiv nad díly mnohdy bezejmenných mistrů tesařů, truhlářů, stručně řečeno autorů všech těch krásných nábytkových předmětů, kteří nám svým umem a prací zanechali velký kulturní odkaz.

1 Stručný nástin historie nábytku a charakteristické funkce jednotlivých typů nábytku v historii

1.1 STAROVĚK

1.1.1 Prapočátek nábytku:

Těla našich prapředků nebyla vhodně stavěna a vybavena pro tehdy tak tvrdý život, a přesto po dlouhou dobu nebyli schopni pro sebe vyrobit či postavit důstojné obydlí, o výrobě předmětů či nábytku, zvelebující jejich primitivní příbytky, ani nemluvě. Naštěstí byl člověk obdařen mozkiem, který mu umožnil přizpůsobit se složitým přírodním podmínkám a také vytvořit potřebné nástroje, jako sekyrky, pily, dřevěné paličky, šídla, škrabadla, nože a smyčcový svidřík. „*Svidřík byl uváděn do rychlého otáčivého pohybu obtočeným provazcem, jehož konce napínal jakýsi luk, kterým člověk pohyboval dopředu a dozadu.*“ [1, str. 10] Tento nástroj vznikl náhodně při rozdělávání ohně, ale právě díky němu byl objeven čep - pevný konstrukční spoj, který se dokonce používá dodnes. Pomocí těchto nástrojů již člověk mohl vytvořit první cílevědomě vyrobené nábytkové předměty - předchůdce dnešního nábytku. Stůl, který byl tehdy jen pouhým vyvýšením podlahy a sedadlo z vhodně tvarované části stromu. Prapočátek této tvorby je podle archeologických nálezů možné datovat do doby přibližně před deseti tisíci lety.



Obr. 1 Prapočátek stoliček, podle [1].

1.1.2 Nábytek a bydlení starověké Mezopotámie:

Od roku 3700 př. Kristem vznikala první města a městské státy. Mezi nejvýznamnější a nejmočnější patřilo město Babylon a Ur. Sever Mezopotámie osadila asyrská říše, jih zase babylonská. I když se zde střídali nejen panovníci, ale i etnické skupiny, byla

kultura přejímána v Mezopotámii od prvních Sumerů až po Peršany. Bohatí obyvatelé překvapovali vysokou úroveň bydlení. Mezopotamské paláce, vybavené koupelnami s kanalizací, přepychová sídla o mnoha místnostech a obytné domy s bohatým sloupovým. Vzhledem k nedostatku přírodního kamene se zde naučili stavět domy z nepálených cihel, v těch bydlelo převážně chudé obyvatelstvo. Z těchto cihel tvořili i svá lůžka, změkčovaná alespoň rohožemi z rákosu. Nejznámějšími stavbami Mezopotámie byly bezesporu stupňovité chrámy vedoucí k bohům – tzv. zikkuraty (viz Babylonská věž).

Na nábytkové předměty vyrobené zejména z hlíny, dřeva, případně kovem zpevněného dřeva se nedochovaly žádné konkrétní památky, můžeme tedy jejich podobu vyčíst jen z dochovaných nástěnných reliéfů. Protože nábytek vlastnila jen špička společnosti, rozhodující většina obyvatelstva se musela spokojit s rákosovými rohožemi, které se používaly jak na sezení, tak na stolování. Jednoduché stoličky byly povětšinou čalouněné nebo s vyplétanou sedací plochou, skládací se sedací plochou z látky či kůže nebo pevné se zádočným opěradlem a trnoží. Židle jako slavnostní nábytek měly jednoduchou pravoúhlou stavbu a područky z ohýbaného dřeva. (Obr. č. 39)

Kromě základních truhlářských technik, již obyvatelé ovládali i soustružení, kterým zdobili zejména nohy sedacího nábytku a stolků. Jako zdobných prvků se užívalo piniových šišek a hroznů vína, ale i zvířecích nohou a hlav - např. lvích, beraních nebo býčích. (Obr. č. 40) *„Zvířecí symboly vyřezané na nosných částech vyjadřovaly sílu a pokoření silného zvířete, byly i symbolem obratnosti.“* [1, str. 16] Protože bylo zvykem stolovat vleže, vznikl různý servírovací, sedací a ležací nábytek. K servírování jídla sloužily nízké stolky. Lůžka byla opatřena baldachýny, které chránily před bodavým hmyzem. Cennější nábytek byl zdoben náročnými vyřezávanými a kovovými tepanými prvky. Na panovníkově nábytku byly zobrazovány symboly, které hovořily o jeho síle a moci. Obyvatelé Mezopotámie vytvořili téměř všechny dnes nám známé základní typy nábytku, což svědčí o jejich vysoké kulturní úrovni. *„Úrodný půlměsíc - území rozkládající se od Perského zálivu, táhnoucí se přes dnešní Irák, Libanon, Izrael, Turecko a pobřeží Středozemního moře, nazývaný historiky kolébkou dnešní civilizace se stal před pěti tisíci lety i kolébkou nábytkového umění.“* [1, str. 16]



Obr. 2 Sedací nábytek u stolu, podle [3].

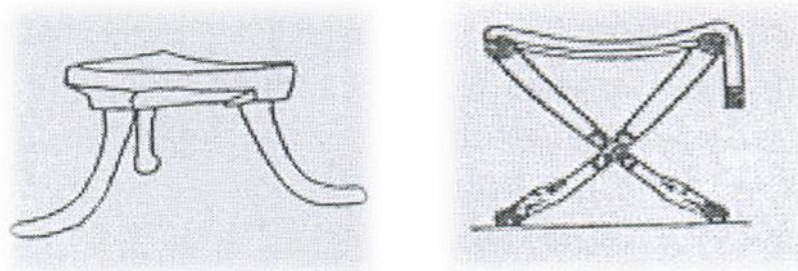
1.1.3 Nábytkové umění starověkého Egypta:

„Egypt je darem Nilu.“ Takto výstižně charakterizoval Egypt již v pátém století před Kristem řecký cestovatel Hérodotos. Úrodnost pravidelně zaplavovaných nilských pobřeží umožnila stavbu rozlehlých měst, chrámů a paláců. Domy mívaly i druhá podlaží a byly stavěny z cihel sušených na slunci. Služebnictvo bydlelo v přístavcích, privilegovaní dělníci v malých domcích a ostatní obyvatelé v rákosových chatrčích omazaných hlínou. Venkovský dům byl terasovitý, ale městské domy mívaly až čtyři patra, ve spodních patrech Egypťané zřizovali dílny a krámký, v horních bydleli.

Víra Egypťanů v posmrtný život, jejich malby na stěnách hrodek a vnášení rozličných předmětů do hrobových komor, nám umožňuje udělat si představu o typech a vzhledu jejich nábytku i vysoké vyspělosti jejich tvůrců. Egypťané již dospěli k názoru, že je potřeba nejen lehátek a sedacího nábytku, ale i stolů a úložného nábytku – od drobných šperkovnic až po objemné truhly. (Obr. č. 41) Přesto, že pracovali jen s velmi jednoduchými nástroji, dokládají jejich výrobky obdivuhodnou zručnost při zpracování kamenných, kovových i dřevěných nábytkových předmětů.

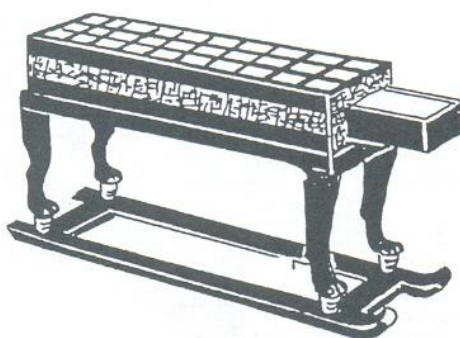
Egypťané již velmi dobře ovládali techniku potahování zlatem a hojně ji využívali při výrobě předmětů pro panovníky, například na čela lůžek nebo trůny. Zádová opěradla trůnů byla bohatě zdobena scénami ze života samotného faraona. Nejčastějším kusem nábytku byla více či méně zdobená židle, ať už třínožka nebo čtyřnohá. „Skládací židle, sestavená ze dvou dřevěných rámů a sedadla z popruhů, se objevila za Střední říše

2040 – 1640 př. n. l.) a stala se základem starověkého interiéru. [4, str. 20] Sedací nábytek byl změkčován volnými polštáři s peřím nebo žíněmi. Byl zdoben řezbou, bronzovými či zlatými dekoračními prvky nebo byl vykládán slonovinou, želvovinou, vzácnými dřevy a perletí. Nejčastějšími zdobnými motivy byly květy lotosu, listy palmy, sluneční kotouč nebo brouk skarabeus.



Obr. 3 Třínohá a skládací stolička, podle [3].

Také počátky historie intarzií, dřevořezby, barvení a překližky musíme hledat ve starém Egyptě. Staroegyptští řemeslníci dokázali vyrobit překližku složenou až ze šesti vrstev dříví. Lůžka měla rámovou konstrukci, plochu na ležení podpíral bronzový pás či kůže nebo se mezi obě strany rámu vplétaly tkané popruhy, které nesly matraci. Čela z překližky zdobilo zlacení a vykládání. Nohy panovnických lůžek byly vyřezávány do podoby býčích paznehtů nebo lvích prack a hlav. (Obr. č. 43) Egypťané používali místo polštářů dřevěné, kostěné, nebo kamenné podhlavníky nesené dřívem. I samotné podhlavníky byly mnohdy bohatě zdobeny a vyřezávány. Nad postele se zavěšovaly moskytiéry.



Obr. 4 Hrací stůl z gabonového dřeva pro hru sehet, podle [3].

Protože si Egypťané oblíbili stolní hry, vznikaly rovněž rozličné hrací stolky, obzvláště na hru „sehet“, obdobu dnešní „dámy“. Tento stůl, který byl pro snadný pohyb na

písku připevněn k lyžinám, již dokonce obsahoval zásuvku. „*Snad navždy tyto staré kultury určily základní tvary nábytku. Proměny, které následovaly v celém dějinném vývoji nábytku, bychom mohli nazvat pouhými modifikacemi prapůvodních tvarů.* [1, str. 18]

1.1.4 Z historie krétského nábytku:

V letech 3400 – 1200 př. Kr. vznikla na nejjižnějším evropském ostrově v Egejském moři, přímo na křižovatce námořních obchodních cest pozoruhodná velmoc – Kréta. Zde se nacházely nejen velké pevnostní stavby městských celků, ale také velkolepé paláce s komplikovanými půdorysy, jedním z nich byl například rozlehlý Knóssos. Kréťané své stavby vybavovali kanalizací, klimatizací, vodovodem i splachovacími záchody. Ve městech převládaly několikapodlažní kamenné a cihlové domy se schodišti a nádvořími.

O vybavení paláce a krétských domů se ví jen velmi málo. Je však známo, že Kréťané používali základní nábytek jako nízká dřevěná lůžka, stolky, sedačky a malované truhly. Kromě úložných skříněk a truhel, které se používaly spíše na cennější předměty, sloužily k ukládání nádobí a méně vzácných předmětů police. Tyto police byly vsazovány do zděných nik. Do podlah se zase vsazovaly truhlice sloužící k ukládání zásob. Nábytkové předměty se vzhledem k tomu, že byly převážně ze dřeva, nedochovaly. Jediným zachovaným mobiliářem z paláce je prostý trůn krále Mínose, údajně nejstarší dochované sedadlo panovníka. Na první pohled je jen obyčejným křeslem bez jakýchkoliv znaků moci a síly, které byly k vidění u vládců jiných kultur.

1.1.5 Nábytková historie antického Řecka:

Většina Athénanů žila ve skromných, geometricky členěných blocích domů nebo v prvních nájemných bytech uvnitř měst. Na předměstích stály honosné domy se sloupovými, podloubími, zahradami a fontánami. Megaron – obdélníkový sál s předsíní a se sloupy v průčelí představoval základní typ obydlí. Teprve později se místnosti dle orientálního vzoru soustředily kolem atria, po jehož obvodu obíhal peristyl – zastřešená řada sloupů. Někdy místo sloupů sloužily podpory ve tvaru stojících lidských postav, ženské karyatidy a mužské koros. Ploché střechy měly ještě sekundární sedlovou střechu. Obytná část domu byla rozdělena na místnosti určené ženám (gynaikeion)

a místnosti určené mužům (andreion). V domě se kromě obytné části nacházely i prostory pro dílnu či obchod a část pro hosty.

Znalost používaného řeckého nábytku se omezuje pouze na jejich vyobrazení na antických vázách, řezbách a kresbách. Nejběžnější řeckou židlí bylo čtyřnohé přízemní sedátko (bathros) s plochou čtvercovou deskou, čtyřnohá sedačka (diphros), která sloužila jak v domácnostech, tak ve školách či při práci nebo skládací sedadlo, vytvořené ze zkřížených dřev uprostřed spojených kloubem, převzaté od Egyptanů. Oblíbenými se staly židle klismos s prohnutým zádočným opěradlem a lehce vyhnutými nohami, které poskytovaly více pohodlí a pevnou oporu zad. (Obr. č. 45) „Řeční tvůrci tuto židli vytvořili ze zkušeností a pochopení základních vlastností dřeva. Do tvaru přenesli poznání technologických vlastností a vytvořili její ladné křivky, které potvrzují statické zákonitosti.“ [1, str. 28] Sedák se buď vyplétal koženými řemínky, nebo se na něj pro zvýšení pohodlí pokládaly matrace a látkové přehozy.



Obr. 5 Klismos a stolička, 5. století př. n. l., podle [2].

Honosná křesla (biselium) ze vzácných materiálů a bohatě zdobené trůny (thronos) představovaly symbol moci, mohli si je tedy dopřát jen příslušníci nejvyšších vrstev. Stoly se obvykle dělaly třínohé, aby mohly co nejlépe kopírovat mnohdy nedlážděnou podlahu. Nohy stolu byly uspořádány osově na střed a stylizovány do zvířecích tlap, deska stolu bývala dřevěná, mramorová nebo bronzová. Široké uplatnění v zařízení domů měly především lehátka bez opěradel, tzv. kliné, která Řekům sloužila při diskuzích, psaní a hlavně při hostinách. „*Lůžka stála na nožkách tak vysokých, aby to umožňovalo mít ruce na desce jídelního stolu.*“ [4, str. 22] Některá se zhotovovala z cenných dovážených dřev, a protože jejich výzdoba sloužila i k reprezentaci majitele

domu, byla zdobena perleťovým, želvovinovým či kovovým vykládáním (marketérie) nebo vybíjen drahými kovy. Lůžko určené na spaní (lechos), vyrobené z dřevěného rámu mělo lehací plochu vypletenou provazy nebo řemeny. Majetnější Řekové spávali i v bronzových nebo slonovinových postelích, které vystýlali zvířecími kožešinami, houněmi a vlněnými nebo lněnými látkami, chudí lidé si stlali na zemi. Na drobnější předměty, toaletní potřeby a líčidla sloužily malé skříňky – kazety. Pro uložení oděvů, používali Řekové truhlice se sedlovým víkem, na předměty každodenní potřeby niky s policemi.



Obr. 6 Žena před truhlou 480 př. n. l., podle [2].

Skříňe se zřejmě v řeckých domácnostech vyskytovaly až v době římské. Nábytkové předměty se nejen povrchově upravovaly (vyhlazením mořskou pemzou, leštěním olejem), ale i zdobily řezbou a soustruženými nebo ohýbanými částmi.

„Řecký nábytek byl vyráběn nejen ze dřeva. Mramor a bronz – materiály, které uměli starořečtí řemeslníci vynikajícím způsobem zpracovávat, přetrvaly až do dnešních dnů. Korintští a sikyónští kovolijci vedle bronzového náčiní, nádob, kráterů a šperků vyráběli trojnožky, drobnější stolky, které byly vyváženy do tehdejšího velmi rozsáhlého řeckého světa.“ [1, str. 30] Svěbytná kultura a slohové tvarosloví antického Řecka se staly nejvýznamnějšími předlohami evropské kultury a jsou studnicí inspirace až do dnešních dnů. K ní se obracely celé generace, a to nejen v obdobích tvůrčích krizí. *„Byla to renesance, klasicismus včetně empíru a především pseudohistorismus devatenáctého století. Ať to byla moderna na počátku dvacátého století, Le Corbusierův purismus či postmoderna – z pramenů antiky bylo možné čerpat kdykoliv.“* [1, str. 25]

1.1.6 Etruský nábytek

Etruskové se přistěhovali v rozmezí 1800 – 1200 př. n. l. z Malé Asie a jak poznamenal Livius Titus, významný římský historik: „*Dokud neexistovala římská říše, sahala moc Etrusků široko daleko na zemi i na moři.*“ Jejich největšími nepřáteli byli Řekové, proti nimž se spojili s Kartaginci. Po úpadku zapříčiněném vnitřními válkami se město Řím stalo nezávislou republikou. „*Zachované sarkofágy, plastiky, fresky a kovové umělecké předměty dokazují kulturní vyspělost a řemeslnou zdatnost Etrusků.*“ [3, str. 44]

Etruský dům byl obehnan zdí a jeho půdorys tvořily zpravidla tři místnosti a atrium. Dolní část domu se stavěla z kamene, horní z nepálených cihel. Střechy byly šikmé. Etruskové vynikali zručností při opracování kamene, užívali valenou klenbu a konstruovali dokonalé oblouky, které později ovlivnily ráz římských staveb.

Nejznámějším nábytkovým předmětem jsou tzv. kandelábry – bronzové podstavce na světla a svíčky. Svícny stály na třech krátkých nohách, někdy tvarovaných do „o“ a jejich dlouhé osově podpěry byly zdobeny popínavými listy, amory, případně zvířaty. Etruskové v technice zpracování bronzů vynikali. Odlévali, válcovali a tepali z něj křesla, židle, lehátka, ale i užitkové předměty a cisty – válcovité skříňky s kovovými plastikami. Trůnní křeslo potažené tepaným bronzem a tzv. kurulské křeslo bez opěradla, ale s poduškou, zdobené slonovinou určené pro nejvyšší úředníky, to byly symboly moci, které později převzali Římané.

Běžně se v domácnostech používala i proutím vyplétaná křesla, která se stala základem starořímského vyplétaného nábytku. Nejširší uplatnění měly ale opět lehátka a lůžka, sloužící jak při odpočinku, tak při stolování. „*Opření o loket pojídali pokrmy servírované na nízkých stolcích. Tyto servírovací stolky stály na třech nohách, přitom stolní deska, na kterou se pokládaly pokrmy, byla čtyřhranná.*“ [1, str. 32] Lůžka byla vysoká, lehací plocha vyplétána koženými řemeny a pokrývána bohatě vyšívanými přehozy. Nohy i postranice bohatě zdobené lotosovými květy a palmetami. Stolky bronzové, kamenné i dřevěné byly nízké, nohy měly zkřížené úzké, inspirované Egyptem nebo rovné široké, s tepanou geometrickou výzdobou. „*Etruský nábytek je znám jen z vykopávek, jelikož se nezachovaly žádné etruské písemnosti. Přesídlenci v Etrusku s sebou přinášeli znalost kvetoucí řecké, egyptské a maloasijské civilizace. Tak si do Itálie našly cestu takové tvary jako egyptská židle se zkříženým rámem nebo řecká lehátková lavice, a to ještě dříve, než vznikla Římská říše.*“ [4, str. 22]



Obr. 7 Sarkofág z Terrakotty ve tvaru lůžka, podle [3].

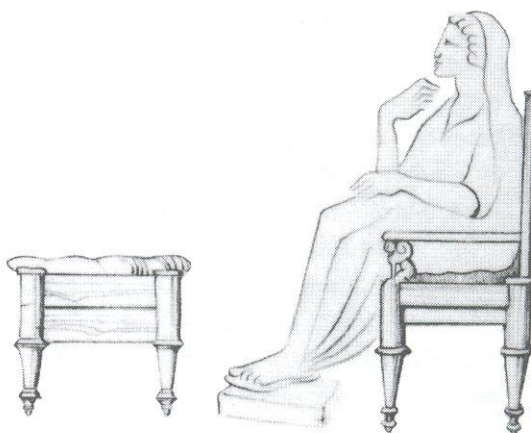
1.1.7 Nábytkové umění starověkého Říma:

„Záhy poté, co Řím setřásl nadvládu Etrusků, podrobil své moci všechna okolní království. Na sklonku třetího století př. n. l. počal ovládat celý Apeninský poloostrov.“

[1, str. 33] Později také poloostrov Pyrenejský, severní Afriku a Skotsko. Armády otroků, které měla Římská říše k dispozici, umožnily vybudovat silnice, přemostit řeky a údolí a provázat tak celé impérium v jeden celek. Samozřejmě, že na tak rozlehlém území byla rozdílná nejen úroveň bydlení, ale i samotné nábytkové umění. Na venkově prosté domky ze sušených cihel v kontrastu s luxusně vybavenými letohrádky, obkládanými mramorem. Ve městech honosně vybavené paláce se zahradou v protikladu k několikapodlažním činžovním domům. Přes tyto rozdíly je možné rozlišit dva základní druhy obydlí, soukromé domy – domus a nájemné domy – insuale. *„Jak rychle přibývalo obyvatel v metropoli impéria, přibývala i potřeba bydlení. A tak se Řím již ve třetím století př. n. l. „vytáhl“ do výšky velkým množstvím několikapatrových nájemních domů.“* [1, str. 34] Přízemí domů se využívalo jako nebytových prostor, vznikaly tu dílny, obchody, hospody a lazebnické provozovny. První patra obývali zámožní občané, chudina bydlela v horních patrech. Římané, na rozdíl od Řeků, byli mnohem méně svázáni estetickými a náboženskými představami, kladli větší důraz na praktické stavby – silnice, mosty, divadla, vodovody, arény a lázně.

„Jak s bohatstvím mnohých Římanů rostly nároky, byli řemeslníci schopni vytvářet stále náročnější předměty, které se staly skvosty starořímského nábytkového umění.“ [1, str. 40] Jídelny (triklinium) se vybavovaly stolem – mensou, který obklopovaly tři lůžka, později polooblouková lehátka (lectulus). Na každém lehátku mohli ležet až tři osoby, zešikma, tak aby hlava jednoho byla ve výši prsou toho druhého. Římané původně stolovali vsedě, ale pod vlivem řeckých zvyků, začali při jídle uléhat. Protože se na

lehátkách nejen hodovalo, ale i četlo, diskutovalo a psalo, psací stoly se ve starověkém Římě vůbec nevyskytovaly. Lehátka hrála tedy důležitou roli a měla zároveň i reprezentativní funkci. Lůžka na spaní byla širší než starořecká a vyšší, vylézalo se na ně pomocí schůdků. Zdobila se složitými ornamenty nebo jeleními a koňskými hlavami. Běžněji se spalo na kamenných palandách, vyvýšených nad podlahou a nejčastěji však na lůžkách ze dřeva a bronzu. Na ně se pak pokládaly rohože, pokrývky nebo žíněnky a polštáře z vlněných výčesků. Lehací plochu tvořil rám s výpletem z kožených remínků. Čela lůžek zdobilo pobíjení bronzovými a stříbrnými plechy s reliéfním ornamentem, blahobyt svého majitele dávala najevo náročnými dekory z bronzu, slonoviny a želvoviny. Stůl (mensa) představoval především dekorativní nábytkový předmět. Podnože, nesoucí mramorovou desku, zdobily kamenořezbou s figurálními motivy zvířat. Dalším typickým starořímským nábytkem byly menší pevné stolky o třech nohách modelovaných do kozích noh s mramorovou deskou nebo později jednonožky (monopodium). „Vedle pevných trojnohých stolků se zachovaly i stolky skládací. Jejich nohy zapouštěné do kloubů, upevněných zespodu na stolní desce, byly spojovány pohyblivými a křížícími se příčkami. Toto zařízení umožňovalo stahovat a roztahovat i zvyšovat nebo snižovat výšku stolu.“ [1, str. 37]

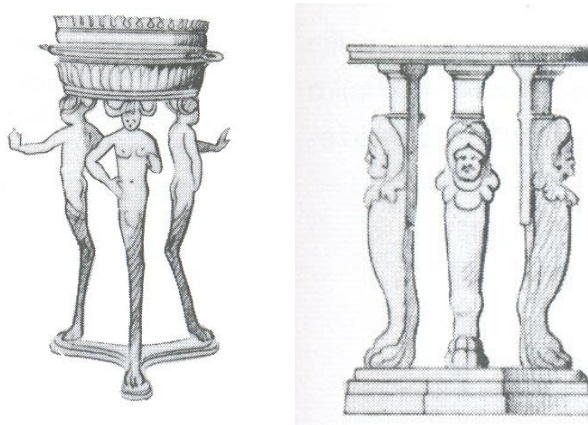


Obr. 8 Římský sedací nábytek z vyobrazení na reliéfech, podle [2].

Přestože Římané neměli velkou potřebu vytvářet sedací nábytek, vznikala celá řada různých sedadel a to zejména pro veřejné potřeby – do lázní, divadel a Kolosea. Dále křeslo s područkami (solium), křeslo se zvýšeným zádočným opěradlem (kathedra) nebo prosté sedátko se čtyřmi nohama (scamnum). Pro pohodlnější sezení se na sedadla pokládaly polštáře. Římané obohatili sedací nábytek o mobilní lavice (subselium) a úřední sedadlo (sella curulis). Toto kurulské křeslo, vybavené poduškou, bylo bohatě

zdobeno slonovinou a spolu s odlišným oděvem se stalo společenským odznakem nejvyšších římských úředníků. Přestože již vznikají první vyplétané dvoukřídlové skříně, do kterých se ukládalo nádobí a toaletní potřeby, k ukládání oděvů bylo stále vhodnější použít truhly. (Obr. č. 44) Ty sloužily i k úschově cennějších předmětů, vyráběly zpravidla ze dřeva, obložené bronzovými nebo železnými pláty a zdobené rytinami tak, aby zakryly nedostatky v opracování. V obchodech a dílnách se k ukládání zboží používaly police a pulty se zásuvkami. „*Výrobci nábytku od nepaměti přináleželi spolu se zlatníky, barvíři, obuvníky, hrnčíři, výrobci fléten, kotláři do osmi cechu „Numu Pompilia“*“ [1, str. 40]

„*Řím převzal to nejlepší, co předcházející etruská kultura vytvořila a vyšel k vrcholům své slávy opřen o tvorbu starých antických Řeků.*“ [1, str. 33]



Obr. 9 Trojnohé stolky z kovu nebo kamene, podle [2].

„Starověk vygeneroval jednoho boha a křesťanství, které ovlivnilo vývoj lidstva na dalších 2000 let.“ [3, str. 53]

1.2 STŘEDOVĚK

„Středověká Evropa se zrodila na troskách římského světa.“ Jacques le Goff. Po rozvratu římské říše, zapříčiněné barbarskými nájezdy, se již Evropa nedělila na západní a východní, ale na severní, obydlenou potomky barbarů, a na Evropu jižní, která převzala a zachovala alespoň část římského kulturního dědictví. „Druhá polovina prvního tisíciletí po Kristu představovala postupné rozmetání římské – pohanské civilizace. První křesťané nejenže odmítali, ale přímo se děsili klasické kultury antického světa jako díla pohanů. Do svých děl, do svých staveb, maleb a soch přinášeli zcela odlišné ornamentální náměty ze zcela jiných inspiračních pramenů.“ [1, str. 41]

Barbaři hledali vhodná místa k osídlení, bojovali s každým a proti každému. Brutalita, hlad a epidemie zmítaly celou západní Evropou. Proto se stavby přizpůsobovaly především bezpečnostním hlediskům. Zrovna tak bylo potřeba snadno přemístitelného nábytku, nejvhodnějšími se tedy staly truhly, často složené z jen dohromady sbitých prken nebo vydlabané z klád, které se v případě ohrožení příbytku daly rychle přenést do bezpečí. Období barbarských vpádů trvalo téměř do posledních století prvního tisíciletí. To již ale bylo zničeno téměř vše, co ještě z odkazu antiky zbylo.

„Na vyžralou a snad i přezralou civilizaci antického Říma navazovala proto i tvorba nábytkových předmětů jen velmi spíše. Je to patrné na všech nábytkových předmětech.“

[1, str. 42] Oproti antickému světu řemeslná zručnost značně poklesla, výrobní postupy, konstrukce, proporce a tvary byly zapomenuty. Zatímco na nábytkových předmětech určených pro vyšší představitele společnosti se uplatňovaly antické tvary přeplněné zdobením, nábytku většiny obyvatelstva se nevěnovala téměř žádná pozornost. Střediskem pozornosti a kultury se staly kláštery. Jen díky křesťanství, které přineslo nové podněty a ideje, se evropská kultura mohla znovu rozvíjet.

1.2.1 Skandinávské nábytkové umění

Vikingové – germánské kmeny, které se přes Evropu přehnaly spolu s jejich vyspělou řezbářskou tradicí a zcela odlišným osobitým dekorem. Severská mystika nabízela mnohé motivy, jako stylizované zvířecí motivy, propletená dračí těla, rozviliny

a ornamentální vzory, které byly uplatňovány nejen na postelích a sedacím nábytku, ale i na vikingských plavidlech a vozech.



Obr. 10 Keltská křížová stéla, Irsko 7. století, podle [2].

1.2.2 Slovanská kultura

Obyvatelstvo žilo v chatách obdélníkového, později čtvercového, půdorysu, z části zahloubených do země. Domy se seskupovaly do oblouku kolem návsi. Topným zařízením byly pece, okolo kterých stávaly zdobené lavice. Slovanské kmeny své zdobné prvky převzaly z východních kultur. Hlavním motivem byl lov a běžící zvířata, stylizované rostliny nebo hvězdice, vlnovka a růžice.

1.2.3 Byzantská kultura

Zde jako symboly mocného císařství vznikaly mohutné stavby – arény, viadukty, kupolové chrámy, baziliky a paláce, které dodnes určují architektonickou představu křesťanských chrámů a katedrál. Pozdně antická byzantská kultura měla výrazný vliv na islámskou kulturu, bez jejich inspirace by kupolovité mešity nebyly myslitelné. Stala se jakýmsi spojovacím článkem ke světu islámských kultur. Vliv architektury se projevuje i na nábytkových předmětech, které jsou zdobeny stavební ornamentikou. Křesla zůstávala symbolem moci, proto bývala často monumentální a připomínala spíše trůn než židli. I nadále se používaly egyptské židle se zkříženým rámem se zvířecími hlavami a tlapami. Jídelní stoly byly nízké a odpovídaly tak tradičnímu způsobu stolování vleže. Nejběžnějším kusem nábytku zůstávaly truhly, vykládané

polodrahokamy, slonovinou a drahými kovy nebo kufry s plochými víky, které mohly sloužit i jako lůžka.

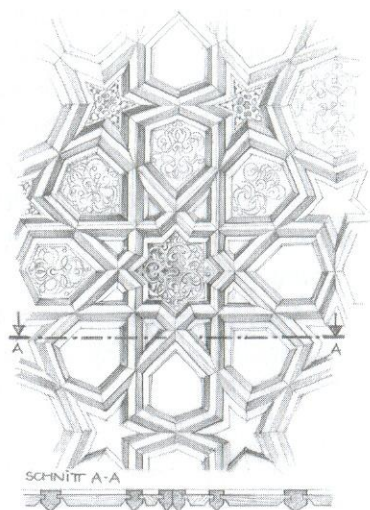


Obr. 11 Byzantská postel s podnožkou, podle [3].

1.2.4 Islámská kultura

Rychlým rozšířením islámské víry v 7. století vzniká orientální kultura, jejímiž nejdůležitějšími stavbami jsou až dodnes mešity s velkými kupolemi. Významné byly rovněž medresy (náboženské školy) s pravoúhlým nádvořím. Budovy byly zdobeny bohatými ornamenty a složitými mozaikovými vzory z glazovaných i neglazovaných keramických prvků. Nábytek silně ovlivnila náboženská filozofie, která zakazuje zobrazovat živé tvory.

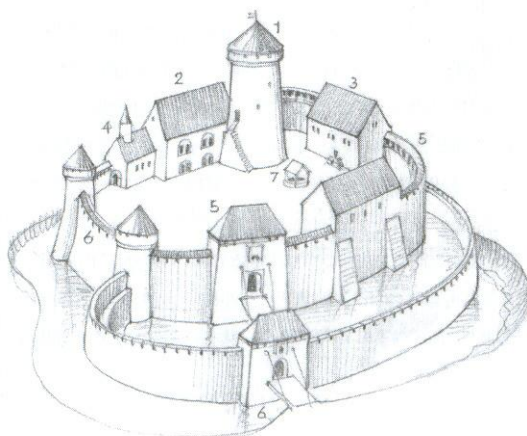
„Vedle četných smíšených forem rozlišujeme především dva druhy islámského ornamentu: ryze geometrické plošné vzory, často ve formě složitých skladeb či pletiv, a ornament z uspořádaných a stylizovaných rostlinných ornamentů – arabesek.“ [2, str. 46] Intarzie, inkrustace, řezba, potahování kovem, vyplétání a originální technika künde-kari (drobné polygonální výplně, bohatě vyřezávané a skládané bez lepení) se uplatňovaly na dveřích, okenicích, bocích kazatelen, obkladech stěn, ale také na truhlicích, stolcích na kávu a paravánech. Na starých islámských pracích ze dřeva můžeme pozorovat mimořádné technické řešení a řemeslnou zručnost.



Obr. 12 „Kündekari“, technika skládání výplní, podle [2].

1.2.5 Románský sloh

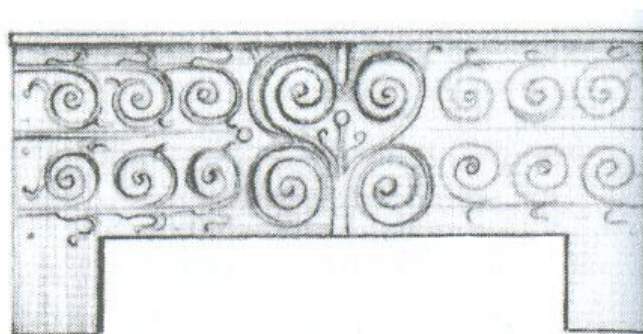
Po rozpadu západořímského impéria soupeřila o vedoucí roli v Evropě nejen mocenská centra na východě a západě, ale především světská a církevní moc. Sakrálním stavbám (klášterům a kostelům) se ve srovnání s příbytky lidí věnovala nesrovnatelně vyšší péče. Měšťanské domy měly zahluobené přízemí a až do poloviny 13. století se stavěl převážně ze dřeva, městský patriciát obýval kamenné domy. Kromě rotund a bazilik byl základní stavbou kamenný hrad. Sloupořadí antiky je přeneseno do vnitřních prostor a zdobné prvky se objevují na portálech, klenbě a zdvojených oknech. Jejich základním tvarem se stal půloblouk. Stěny byly omítnuty nebo pokryty nástěnnými koberci.



Obr. 13 Uspořádání hradního sídla, podle [2].

Nábytkářské umění se sice postupně obnovovalo, ale to zejména při vybavování chrámových interiérů, zařizování příbytků zůstávalo stále na nízké úrovni. Život byl podřízen obraně před nepřáteli. Předměty sloužící vlastní potřebě se vyráběly co nejjednodušeji, to až směna za kvalitní protihodnotu vedla ke snaze po vyšší úrovni a profesionální kvalitě. Řadoví obyvatelé se obklopovali velmi prostým nábytkem.

Uspořádání interiéru se odvíjelo od způsobu, jakým se v místnosti vytápělo. Pokud v krbu, bylo potřeba podle intenzity žáru snadno přemístitelného nábytku; pokud v peci, používalo se stabilních lavic a stolu na kozovém podstavci situovaného diagonálně proti peci. Stůl byl po jídle rozkládán a odstaven ke zdi. Pracovní stoly se nepoužívaly, ke čtení a psaní sloužily skládací pulpity (vysoké pulty s šikmou deskou). Nejdůležitějším kusem nábytku zůstávala dřevěná truhla se sedlovou střechou, zpevňována železnými pláty, mnohdy však jen truhla z vydlabaného kmene, se dvěma uchy, stále připravená k případnému útěku.



Obr. 14 Truhla, dub a železné kování, Francie 13. století, podle [2].

Skříň, jednokřídlové, později i dvoukřídlové, ve tvaru úzkých čtyřhranných věží se sedlovou stříškou a kovanými železnými pásy, se používaly k ukládání rouch v sakristiích, v domácnostech sloužily zděné niky s policemi. Sedací nábytek býval ve formě lavic nebo křesel, podobných trůnu, s podstavou truhlové konstrukce s hrubě soustruženými nohami a područkami. (Obr. č. 47) Jako přenosná sedadla sloužila nůžková křesla s koženým sedákem, podle antického vzoru. Křesla a židle platily za nábytek určený jen pro osoby ve společnosti nejvýše postavené. Lůžku vyvýšenému nad podlahu předcházelo ustýlání na zemi, na slámě a kožešinách. Později převládla hrubě opracovaná dřevěná postel se stropem a postranicemi, bránícími proniknutí chladu. Taková postel zpravidla poskytovala spaní celé rodině pohromadě. Ostatní obyvatelé domu spali na lavicích vyzděných v nikách, truhlách nebo ve chlévech. Jako lehací

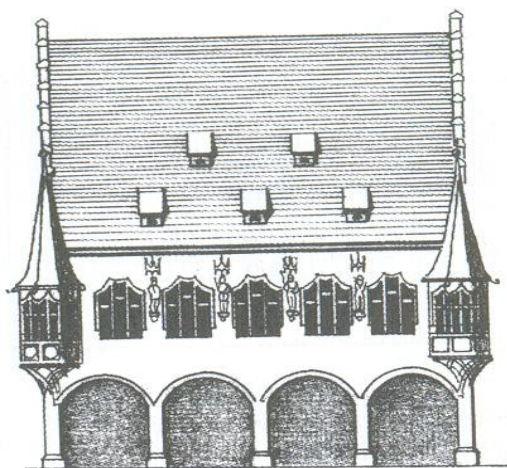
plocha sloužila slaměná podložka. Honosnější nábytek platil za výsadu feudálů a klášterů, ale i tam byly místnosti téměř prázdné, rozdíly mezi bydlením pána a poddaného nebyly nijak valné. Prostota a primitivnost doprovázely celý tehdejší život. V pozdějším období s růstem řemeslné zdatnosti se objevuje první zdobení nábytku vyřezávanými pásovými vrubořezy nebo geometrickými ornamenty. Velmi časté je zdobení plochým reliéfem využívajícím stavební motivy (arkádový reliéf, pilíře apod.) a figurální motivy.

1.2.6 Gotické nábytkové umění

Ústřední roli v životě středověkých lidí hrála církev. Byly jí ovlivňovány všechny představy, hodnoty a výchova. Nejdůležitějšími stavby představovaly kostely, klášterní komplexy a katedrály. Sakrální budovy spolu s metodami převzatými během křížáckých válek tedy určovaly obraz celého středověkého města.

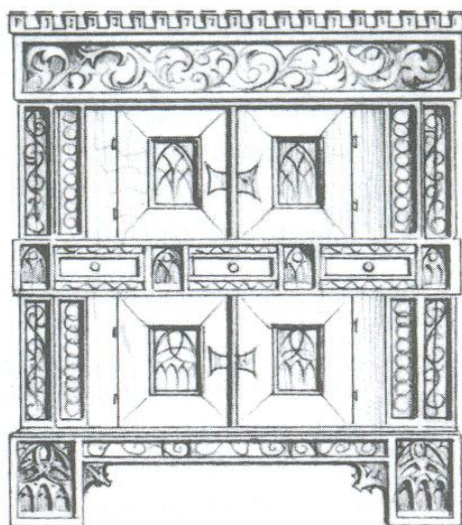
„Gotika však tvoří zcela osobité tvarosloví na rozdíl od všech ostatních slohů odvozujících své tvary a ornamentiku z antické a římské architektury“. [3, str. 87] Byly to zejména hrotité oblouky, žebrové a křížové klenby a opěrný systém pilířů, které povolovaly stavbu větších a složitějších klenebních systémů. Obytné byty bylo zvykem, kvůli nedostatku místa, vysunovat nad uliční čáru. Ve vzniklých podloubích se pak zřizovaly krámky.

Rozvoj společnosti se odrazil i ve vybavenosti bytového interiéru, ve kterém se již užívalo dlažby, v zámožnějších rodinách dokonce asijských koberců, dřevěných obkladů, tapet, kamen z keramických kachlů a zasklených oken s textilními závěsy. Příbytky, které dříve sloužily jen jako úkryty před nepohodou, se postupně vybavovaly se stále větší péčí. Vybavení domů již nemělo jen účelovou funkci, ale plnilo i tu reprezentativní, i přestože prestiž a bohatství se prezentovalo spíše šperkem a oděvem.



Obr. 15 Městská tržnice, Freiburg, podle [2].

Hlavním úložným prostorem zůstávala truhla. Sloužila jako zavazadlo, sedací nábytek a často i jako lůžko. Sedlovou střechu nahradilo zdobené rovné víko. Na rozdíl od románských se gotické vyznačovaly větší zdobností, zejména vyřezávanými výplněmi a lištami. Základ řezby býval často vymalován výraznými barvami. Motivy představovaly geometrické kompozice, kružby, figurální motivy, bájeslovná zvířata, ale i arkády s lomenými oblouky. Železných pásů, které dříve držely truhlu pohromadě, již díky spojování dřeva ozubem nebylo potřeba. (Obr. č. 50) V zámožnějších domácnostech se k ukládání nádobí užívaly skříně, které připomínaly dvě na sebe posazené truhly s předsazeným soklem, tzv. etážové skříně, ukončené výraznou římsou zdobenou zubořezem (cimbuřím).



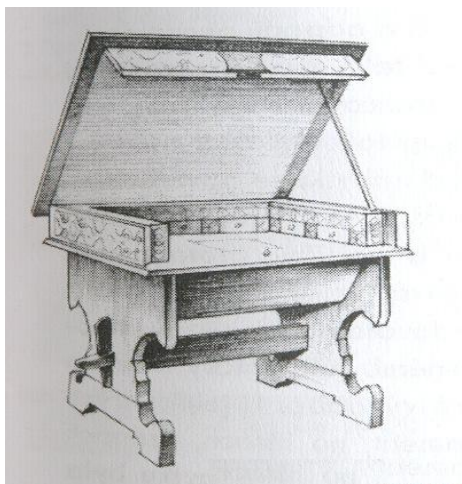
Obr. 16 Skřín, Tyroly kolem roku 500, smrk a javor, podle [2].

Základním nábytkem a zároveň symbolem bohatství bylo lůžko. Postele se používaly vysoké baldachýnové s opěrnou deskou v záhlaví a se sloupky na něž se pak upevňovala nebesa nebo skříňové, s částečně uzavřenou konstrukcí, která izolovala spícího od nevytápěných prostor. Protože bylo zvykem spát vpolosedě, stačily poměrně krátké postele, horní část těla se podkládala několika polštáři. Lehací plochu tvořil prkenný rošt se slaměnou, později žíněnou vložkou. Pro přespání hostů se užívalo čalouněných, tzv. spacích lavic.

Sedací nábytek byl rozšířen o nové tvary. Kromě hojně rozšířených lavic se v domácnostech užívaly nůžkové skládací židle a trojnohé stoličky se zádočným opěradlem. Vysoce postaveným osobám sloužila křesla s rámovou konstrukcí v podobě trůnů, opatřená baldachýnem a řezanými výplněmi. Na sedáky židlí a křesel se užívalo volných polštářů, vyplněných peřím, žíní nebo rostlinnými náhražkami. K potahování se využívala kůže, vzorované tkaniny a výšivky s motivem kosočtverců, geometrických vzorů, lilií, větévek a jiných ornamentů, k dozdobení se začaly užívat trásně.

I nadále převládaly stoly ve formě desek položených na kozách, ale k trvalejším příležitostem začaly sloužit stoly s pevnými vyřezávanými postranicemi, spojenými trnožemi. Čtvercová deska stolu se opatřovala zásuvkou a střed desky se zdobil plochou řezbou nebo výplní z vápence či mramoru. V pozdní gotice se rozšířily skříňové stoly se sklápěcí deskou a četnými zásuvkami a také skříňky na nohách s policovou nástavbou, určenou k ukládání nádobí, tzv. credenzy. Kombinací sklápěcích stolů a skříňek se vyvinuly kabinetní sekretáře s odklopnou psací deskou a mnoha zásuvkami. Pro psaní a čtení se běžně používaly jednoduché čtecí pulty.

Po objevu pily s vodním pohonem začala nad tesařsky hotoveným nábytkem převládat rámová konstrukce se zdobenými výplněmi. Hlavní zdobný prvek představovaly listové ornamenty a varhánkovité sklady, na lištách a římsách pak vrubové řezby s motivem arkád, kružeb, rozet, stylizovaných písmen a rozvilin. Hojně se užívaly také lišty s různě tvarovaným profilem a ozdobné kování ve tvaru rostlinných ratolestí. (Obr. č. 49) Kov zdobilo gravírování a taxírování (vtepávání drátku jiného kovu) nebo podkládání modrým a červeným papírem. Novým trendem se rovněž stalo dýhování ploch řezanými dýhami.



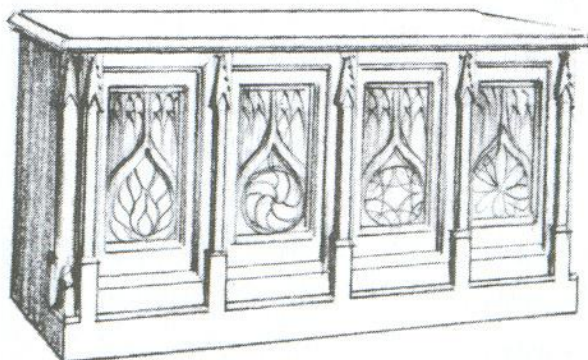
Obr. 17 Sekretář s odklopnou deskou, podle [2].

Gotika v Evropě: Až do 16. století měl gotický nábytek v celé Evropě jednotný styl, v 15. století se od sebe lišil jen nábytek severních (Francie, Holandsko, severní Německo, Anglie, Skandinávie) a jižních oblastí (Itálie, Rakousko, Švýcarsko, Španělsko a jižní Německo), poté se nábytek začal lišit podle řezbářských mistrů a místních zvyklostí. Ve Francii a Nizozemí byly rozšířeny konzolové skříně, tvořené skříňovým korpusem na stolovém podstavci. V jižních oblastech se produkoval nábytek jemnějších forem, zdobený intarzií, zlacenou kůží a kovem, v Německu se gotika uplatňovala jen jako dekorativní systém.

Gotika v zemích Koruny České: Do českých zemí začala gotika pronikat v době, kdy již ve Francii dozrála ke své klasické podobě a teprve až během vrcholné gotiky začala česká šlechta budovat cílevědoměji svá sídla. Truhláři již více spolupracovali s řezbáři a nábytek se tak stával více uměleckým, než účelovým předmětem. Častěji se zdobil, a to malbou, kovářím a plochou řezbou vycházející z ornamentiky staveb. Vykrajování a prořezávání náročně zdobilo závěsy a štíty zámků. Společnými silami tak řezbáři, truhláři a kováři pozvedli řemeslnou práci na dobrou úroveň.

V panských sídlech se již ve 14. a 15. století používaly všechny základní druhy nábytku, zatímco v měšťanských domech jen prosté nábytkové předměty. Lůžko, na kterém obvykle spala celá rodina, býval zasunován do výklenku ve zdi a ověšen baldachýny. Lavice nechyběly v žádném příbytku, ale židle byly stále ještě vzácností. Pro pohodlnější sezení se na dřevěné a mnohdy i zděné plochy sedadel pokládaly kůží potažené polštáře. Stůl s obdélníkovou deskou stával na zkřížených prkenných podpěrách. Skříně začaly sloužit až v pozdní gotice, k ukládání věcí, ale i k sezení

a spaní, sloužily stále ještě truhly. Truhlicím a skříňkám se věnovala velká péče, zdobily se řezbou, malbou a kováním. V Praze tak v období vyzrálé gotiky přibývalo mistrů oborů, které do té doby nebyly v našich zemích známé.



Obr. 18 Dubová truhla, Francie kolem 1500, podle [2].

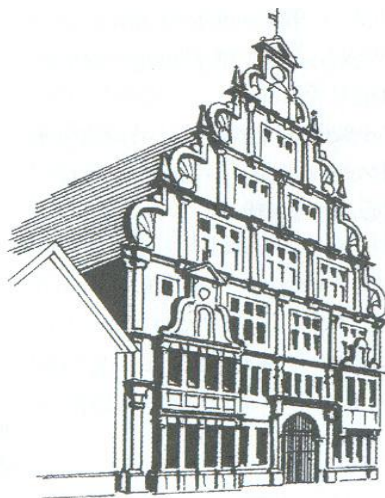
1.3 NOVOVĚK

Období od 16. do 20. století, během něhož zámořské cesty přinášely nová poznání a objevy a církve začala ztrácet na moci. „*Oblast střední a jižní Evropy ovládaná katolickou církví a oblast severozápadní Evropy pod vlivem reformních náboženství. Rozdílnost vývoje kultury v těchto oblastech nebyla podmíněna jen odlišným hospodářským a náboženským vývojem, ale i filozofickými a politickými vlivy.*“ [3, str. 105] Spojovacím článkem obou oblastí se stala Francie, která se svou náboženskou tolerancí a hospodářskou mocí dostala na čelní místo evropského vývoje. Vznikají první manufaktury. „*Materiální, ekonomická a konzumní podstata společnosti je dána stylizovanými antickými návraty. Vůči ní se postupně vymezuje nová filozofie návratů k přírodě, ke kořenům života a k sociálním tématům.*“ [3, str. 105] Dokonalost a symetrie antiky se střetává s asymetrií, duchovnem a řádem přírody.

1.3.1 Renesance

V Itálii, na území, kde před tisícem let zanikla kultura staré římské říše, vznikla renesance - znovuzrození zapříčiněné prosperitou italských měst a ekonomickým rozvojem. Obdobou byl rozvoj západní Evropy a viktoriánské Velké Británie vlivem importu bohatství z Nového světa. Italští řemeslníci, obchodníci a bankéři se prohlásili za dědice antické kultury a tato nově získaná sebejistota se projevovala vitálnějším životním stylem, kterému nevyhovovalo gotické tvarosloví. Katolická církev ztrácela svůj vliv a tím i finanční zdroje, začínaly tudíž převládat světské stavby (paláce, letohrádky, lázně, vily, mlýny, pivovary atd.).

Pro renesanci jsou typické prostorné světlé stavby s množstvím sloupů, arkád, říms, zdobené vícebarevnou škrábanou omítkou – sgrafitem a kombinací řeckého systému zatížení na hlavice sloupů a římského oblouku a klenby. *„Stavební architektura se vyznačuje klidným vrstvením pater ukončených římsou s atikou, nebo štítem zakrývajícím pohled na sedlovou střechu. Novým prvkem je kuželková balustráda, ornamentální, figurální štukatura a kazetové, malované stropy v interiéru.“* [3, str. 106]

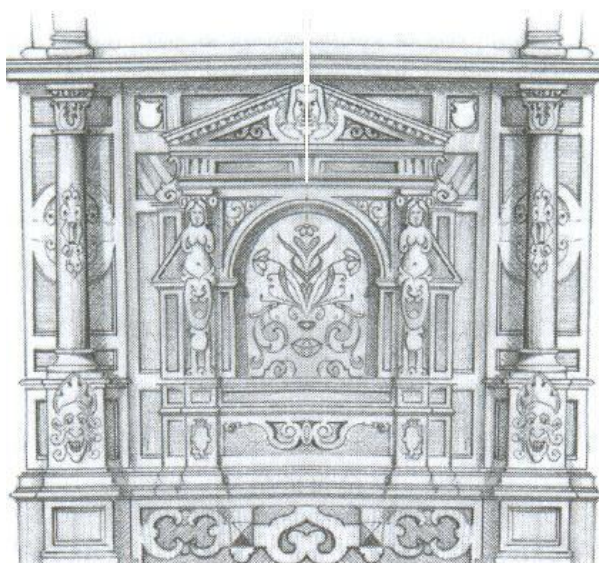


Obr. 19 Typický severoněmecký měšťanský dům, Lemgo 1571, podle [2].

Ke známým antickým ornamentům jako vejcovce, triglyfy a zubořezy přibýly nově rolverky, kartuše, úponky a arabesky. Jako zábradlí se užívaly balustrády z dřevěných nebo kamenných kuželek. Šlechta začala opouštět opevněné hrady nebo je přestavovat na moderní zámky. Itálie měla vůči zbytku Evropy náskok nejméně 100 let, a tak zde ke změnám obytných prostor, zejména ke zvyšování počtu místností a rozlišení jejich funkcí, došlo dříve. Navýšení prostor umožnily renesanční vícepodlažní měšťanské

domy. V bydlení severní a jižní části Evropy byla zřejmá velká rozdílnost, která se odrazila také v bytovém interiéru. „*Při porovnání úlohy jihu a severu ve vývoji nábytku a bytové kultury je zřejmé, že nositelem pokroku byl jih, který sehrává vůdčí roli v tomto období.*“ [3, str. 114]

Renesance přenesla tvarosloví antické kamenné architektury na dřevo. Oproti gotickému nábytku se na ten renesanční přenášely stavební prvky jako římsové, pilastry apod.

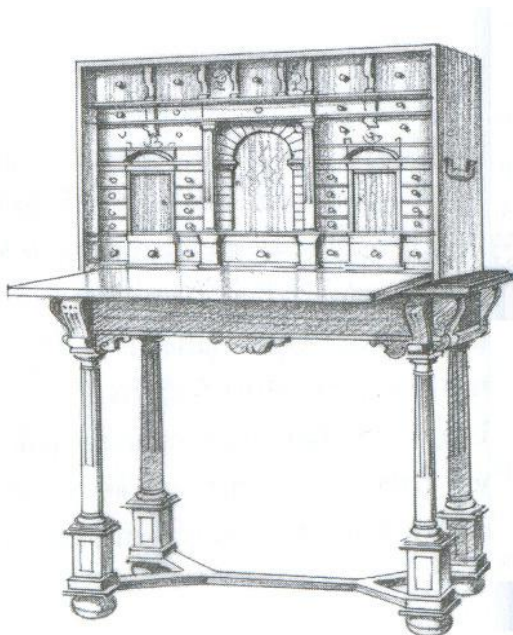


Obr. 20 Průčelí skříně imitující architekturu, boční pole s intarzií, po r. 1600, podle [2].

Zdobné prvky byly stále bohatší a plasticky dynamičtější. V pozdějším období renesance docházelo k převládání zdobné techniky a plasticitu vystřídal plošné zdobení intarzií, malbou a zlacením.

Užívaly se truhly obdélníkové, vykládané intarzií zvanou *certosima* (kontrast bílé kosti a černého ebeny) a také truhly sarkofágového tvaru se lvími tlapami. Předchůdkyněmi pohovek se staly truhly *cassapanca*, s opěradlem a postraními opěrkami nebo ty zásuvkové *casetone*. K nejkrásnějším patřily truhly svatební, které symbolizovaly bohatství nevěsty, zdobené malbou s náměty antické milostné mytologie. Zabezpečení proti vyloupení zajišťovaly zámky – mistrovská díla řemeslníků, stejně jako klíčová dírká v podobě otevřených úst nebo tlamy zvířete. Obliba truhel dosáhla vrcholu obluby a dokonalosti a jejich funkci převzaly skříně.

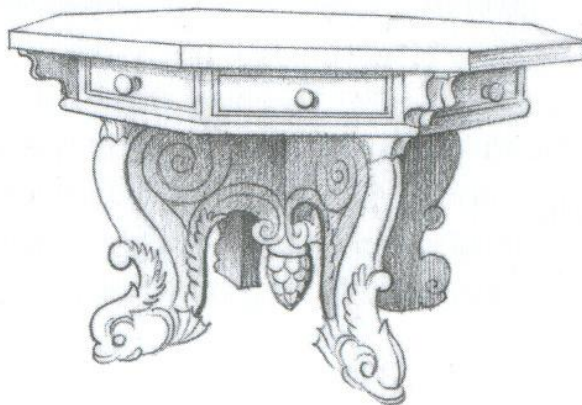
Skříň byla dosud užívána převážně jen v zákřístiích, v bytech se začala užívat až v 15. století. Původně zachovávaly tvar dvou na sebe položených truhel s policemi a zásuvkami, později přejímaly tvar architektonických staveb s římsami, pilastry, arkádami a figurální plastikou. Na sklonku renesance podněcuje móda španělských krojů výrobu skříní, objevují se již i s tyčí na zavěšení šatů. Ve vyšší společnosti se užívala kabinetní skříň, která se vyvinula ze sekretáře a psací skříňka se sklopnou pracovní deskou, za níž jsou umístěny drobné zásuvky a přihrádky - vargueño.



Obr. 21 Sekretář se stolovou podstavou. Průčelní strana imituje architekturu typickou kolem roku 1580, podle [2].

Po vynálezu knihtisku je nezbytnou součástí zámožných rodin knihovna s horní regálovou, později prosklenou, částí. Nejpoužívanějším skříňovým kusem byla však kredenc, skříň na vysokých nohách s policemi a nádobou na použité nádobí. Jídelně se vůbec věnovala největší pozornost, za čestná místa u stolu platila ta na lavicích podél zdi, za méně významná ta na židlích v místnosti. Lavice měly truhlovou konstrukci, zdobenou figurální řezbou a renesančními ornamenty. Stůl na kozových nohách postupně mizel a nahrazoval ho pevný stůl s kruhovou, oválnou nebo obdélníkovou deskou. Mimo tyto jídelní stoly se používaly rozesunovací stoly, stoly s tajnými zásuvkami, hrací a kredencové stolky. Konzolové stoly, později podepřeny podnožím jen z jedné strany, zase stávaly u zdi pod zrcadlem a sloužily k vystavování cenných předmětů. Podnoží se plasticky zdobilo a zpevňovalo příčkou – konzolou. Typické pro

renesanční stoly je zesílený stolový plát s obvodem zdobeným zubořezem a profilováním.



Obr. 22 Stůl s masivní podstolnou, Florencie 1520, podle [2].

Postel, jako monumentální reprezentační předmět, stávala na vysokém podiu, zvaném estráda, nebo na podnoží s vyvýšeným čelem. Z počátku měla postel truhlový tvar, později byly do stavby postele zakomponovány sloupky nesoucí trámový nebo látkový baldachýn z plátna nebo hedvábného brokátu. Čela postelí zdobila malba nebo řezba. V chudších obydlích sloužila postel na vyšších nohách, pod kterou se zasouvalo lůžko dětí. Renesanční sedací nábytek je na rozdíl od gotického charakterizován již pevným čalouněním. Židle s vysokým a zdobným opěradlem, byly vyřezávané, područky zakončeny volutou a nohy balustrované. Typický znak představovaly velké mosazné hřeby, kterými se připevňovalo čalounění. Běžná byla skládací křesílka „dantesky“ s nohama ve tvaru písmene „X“ s koženým a sametovým sedákem, inspirované Antikou. (Obr. č. 52) V Itálii zase tzv. lombardské židle zvané sgabello s podstavou, sedákem i opěradlem ze širokých prken zdobených prořezáváním. (Obr. č. 52)

Zdobné techniky: Základním zdobným prvkem renesance je řezba ve formě plastického reliéfu a prostorové řezby. Hlavními motivy, které se uplatňovaly zejména na podstavcích nábytku, jsou zvířata, chiméry, karyatidy aj. nebo oblíbené vykládání – inkrustace, intarzie a markerie. Další zdobnou technikou byla malba prováděná olejovými barvami na japonské, čínské a antické motivy ptáků, květin a krajin či benátská mozaika a zlacení. Zlato a především stříbro se užívalo k vytváření dekorací a především náročně vypracovaného kování. *„I když byla Itálie studnicí*

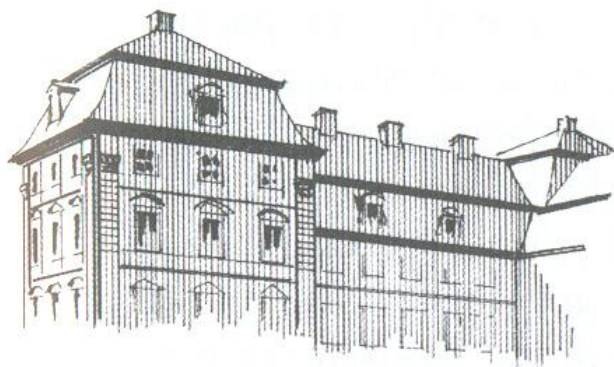
a základním zdrojem inspirace, byly renesanční formy v celé Evropě přetavovány a přizpůsobovány místním tradicím a odlišnostem.“ [3, str. 108]

Renesance v Čechách: Oproti jižní a západní Evropě se u nás začala renesance uplatňovat se zpožděním téměř sta let. Důvodem byl středoevropský konflikt, zapříčiněný upálením Mistra Jana Husa a následné husitské války. Tvorba renesančního nábytku je v Čechách spojována až s obdobím vlády Rudolfa II., kdy se rozšiřovaly dvorské dílny a na císařský dvůr houfně přicházeli mistři řemesel se znalostmi intarzie a kamenné mozaiky. Úsporně zařízené gotické místnosti se začaly plnit nábytkem ze vzácných dřev, zdobeným řezbami. Kromě osvědčených domácích druhů nábytku, se užívaly kabinety, kredence, misníky, stoly vykládané štukem nebo sekretáře se sklápěcí deskou. Mít alespoň truhlu vypravenou po italském způsobu patřilo k dobrým způsobům. *„Podstatná část šlechty přejímala renesanční architekturu jako módní vlnu. Na úroveň bydlení a vybavování prostorů měly značný vliv kontakty s celou kulturní oblastí Evropy.*“ [1, str. 86]

1.3.2 Baroko

Renesance byla ubita třicetiletou válkou, která skončila roku 1648 vestfálským mírem. Po dobu válek města zpustla, řemesla zanikla, italská města ztratila svůj význam a střediskem světové moci se stala Francie. Baroko vzniklo z renesance, ale její jednoduché linie a antické prvky se změnily do monumentálních rozměrů. Klidný renesanční svět se s nástupem baroka dává do pohybu. *„Stavební architektura je mohutná, rozložitá, linie říms se klikatí, lámou a později se vypínají do oblouků a křivek. Sloupky v renesanci odvozené od střídmosti antiky se nyní šnekovitě točí, rozšiřují, zužují a ornamenty rostou do změti stočených volut, křivek, složitě propletených květinových úponků a fantastických oblud s rozšklebenými tvářemi.*“ [3, str. 122]

Katolická církev, která si po válce upevnila svoji moc, tento pompézní styl využila a demonstrovala jím v sakrálních stavbách svou vládu. Ústředními jsou tedy kostely a kláštery s cibulovitými báními, stavby světské tvoří paláce, měšťanské domy a manufaktury. Pro architekturu je typická přísná osová souměrnost a lomené sedlové střechy.



Obr. 23 Nárožní rizalit a mansardová střecha, podle [2].

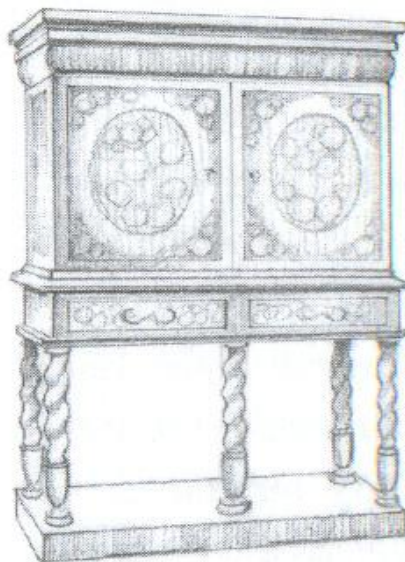
Podstatným rysem této doby je definitivní oddělení způsobu života dvorského a měšťanského, kterému odpovídá i odlišnost nábytku a bytového zařízení. Dvorský nábytek upřednostňoval předimenzovanou reprezentativní formu, naopak měšťanský nábytek byl charakterizován účelností a střídmostí tvarů. Výroba nábytku se považovala za vrchol umění. Francie se v tvorbě oslnivých předmětů dvorského nábytku stála vůdčí silou a sídlem ve Versailles inspirovala všechny evropské dvory.

V Čechách a střední Evropě po skončení třicetileté války využila baroka zejména církev, která se snažila znovu dobýt zpět svou pozici. V nastalém míru se to snažila připomenout velkolepými stavbami chrámů a klášterů. Baroko hluboko poznamenalo české nábytkářství, stejně jako architekturu mnohých českých vesnic a měst.

Dvorský nábytek: Největším přínosem baroka se stala Boullova technika marketerie (ornament vyřiznutý ze dvou až tří klišem slepených materiálů, který poskytl po odlepení kombinaci vzniklých pozitivů a negativů do složitých ornamentů). (Obr. č. 60) Typické bylo dýchování, které umožnilo zakrýt konstrukční spoje a dosáhnout plasticity povrchu. Za krajovou zvláštnost v Čechách platilo vykládání ploch barevným dřevem - tzv. chebská technika. Kromě těchto technik se často užívala plastická a prostorová řezba, basreliéf, plastiky, inkrustace, malba olejovými barvami, tmelové techniky a zejména zlacení. Typické ornamenty představovaly pásy, rozviliny, kartuše a rolverky.

Barokní styl používal pečlivé dekorace a vzácné materiály pro tvorbu výjimečných ukázek bohatství. Zámecký nábytek získával monumentální měřítka, stoly se stávaly robustními, skříně nadmíru vysokými a pro židle bylo charakteristické tordování

(šroubovitě stáčení) a převýšení opěradla. Příborníky, kabinetní skříně i hodiny dostaly vysoké podnoží, aby se vyrovnaly ostatnímu zařízení. Kabinetní skříně zatlačily renesanční skříně do měšťanského obydlí a staly se charakteristickým reprezentativním kusem nábytku. (Obr. č. 58) Čela zásuvek se bohatě zdobila, vysoké podnoží tvořily karyatidy a tordované sloupky. (Obr. č. 59)

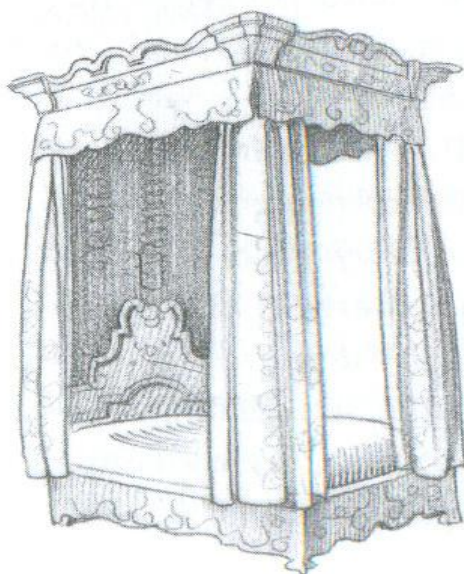


Obr. 24 Kabinet, Anglie konec 17. století, podle [2].

Vysoce zdobný kus nábytku představovala mincovní skříňka s řadou plochých zásuvek. Úložnou funkci truhly nahradila komoda – nízká skříňka se zásuvkou. Truhla nabyla nového uplatnění – začala sloužit jako pokladnice na cennosti. Ložnice ani v baroku nepozbyla na svém významu, spíše naopak. Postel, tvořená kubusem, dotvářená látkovými baldachýny, představovala stále výrazný prostorový prvek interiéru, téměř jeviště, kde se dokonce přijímaly návštěvy. V ložnicích nesměl chybět úložný prostor pro nočník. Býval zde umísťován i nábytek k servírování pokrmů. Canape – pohovka, zastupovala lehké lůžko s polštářovaným odpočívadlem, předchůdkyni lenošky *chaise longue*.

Sedací nábytek charakterizuje monumentalita a vznešenost, pevné čalounění často zdobené střípci, převýšené opěradlo a robustní dřevěná soustruhovaná konstrukce. Čalouněné taburety, pohovky, křesla a židle tvořily sedací nábytek salonů. Charakteristickými znaky byly zejména tordované nohy, vlysy, trnože, obloukem nebo volutou zakončená opěradla s polštářky a bohaté zdobení řezbou. Stoly měly zpočátku

balustrované podnoží, které později nahradily nohy prohnuté do tvaru písmene „S“ s úhlopříčnými trnožemi. Desku stolu zdobila intarzie, luby marketerie a prodloužená kartuše. Cenným zdobným prvkem desek stolů byla tzv. pietra dura, kde kousky vyleštěných barevných kamenů utvářely mozaiku představující krajinu nebo květiny. Oblíbenými se staly konzolové stoly opřené jednou stranou o zeď a zejména toaletní stolky se zásuvkami a zrcadlem.



Obr. 25 Postel s nebesy, Nizozemí 1700, podle [2].

Měšťanský nábytek: Kladl důraz na jednoduchost a praktičnost. Místnosti dominoval monumentální, ale prostý stůl na balustrovém podnoží, po obvodu místnosti pak byly rozmístěny různé hrací a karetní stolky. Sedací nábytek měl převážně renesanční konstrukci s pevným čalouněním. Pro Anglii jsou typické židle s prolomením výplně opěradla a mušlový ornament. Významnou součástí společenské místnosti představovala manželská postel s látkovým baldachýnem, později i toaletní stolek se židlí a španělské paravány. Typické byly mohutné dvoudveřové skříně schappy se zásuvkovým podstavcem na kulovitých nohách. Hlavní část skříně členily pilastry a lišty a zdobily ji mohutné přečnívající profilované římsy. Jako víceúčelové kusy nábytku sloužily kabinetní a psací skříně, později nahrazené sekretářem.

1.3.3 Rokoko

„Po první čtvrtině 18. století se rozšířil v Evropě, zejména v šlechtických vrstvách společnosti, rozmařilý, lehkomyšlný a vyumělkovaný životní styl, pravděpodobně jako reakce na upjaté způsoby a zbožnost v období vrcholného baroka.“ [2, str. 90] Mnoho z této zjemnělé dvorské kultury převzaly i měšťanské vrstvy. Přestože znaky rokokového slohu měnily spíše interiéry než exteriéry, i v půdorysech staveb (kaplí, poutních kostelů a měšťanských domů) se projevily deformace základních geometrických tvarů a prvky baroka se počaly stávat lehčími a jemnějšími. Toto cítění ještě umocnil ústřední mušlový ornament, tzv. rokaj, který zdobil nejen skříňový, stolový, sedací a ležací nábytek, ale stal se i součástí dekorací stěn.

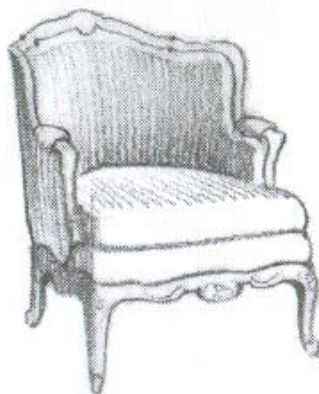
U nábytku došlo k úplnému vytlačení rovných a tvrdých linií elegantními křivkami. Nepohodlné lavice, robustní truhly, monstrózní křesla, židle vystřídaly nábytkové předměty drobnějších měřítek a ladnějších tvarů, v kterých se spojovala účelnost s krásou. Byla proto vyvinuta řada nových technik. Nejdůležitější nábytek představovala komoda se zásuvkami. Její boky i čelo byly vertikálně i horizontálně projmuty. (Obr. č. 64)



Obr. 26 Komoda, broušený lak se zlacenými rokaji, podle [2].

Dvojitá komoda s nástavbou nahradila velkou reprezentační skříň. Ve střední Evropě se ujal tzv. tabernákový sekretář, kde je v horním dílu ústřední skříňka obklopená zásuvkami, střední díl je proveden jako sekretář se šikmou deskou a spodní jako klasická komoda. Stoly se již stavěly do středu salonů a vytvářely tak spolu s křesly a pohovkami sedací soupravy. Novým typem stolového nábytku byl psací stolek zvaný bureau (Obr. č. 63), a také závěsné konzolové stolky se dvěma nohama, které se často

užívaly jako podnože k zrcadlům. Rámy zrcadel působily nejpompéznějším výrazem, výrobci při jejich tvorbě využívaly nejdívočejší vkus, rámy neměly praktický žádné omezení. (Obr. č. 57) Velké oblibě se těšily drobné sklápěcí, přístavné servírovací, odkládací a hrací stolky. Díky nové zálibě dam v psaní dopisů, přibýly i stolky psací, které zároveň sloužily jako toaletní. Plochý psací stůl nahradil stůl s žaluziovým uzávěrem, za kterým se skrývaly četné zásuvky a přihrádky. Křesla, nesena kozími nožkami zakončenými volutami, již nespojovala trnož a často neměla ani područky. Rozšířeným typem křesla se stal tzv. bergère – vyčalouněný ušák.



Obr. 27 Celočalouněné křeslo – „bergère“, Francie polovina 18. století, podle [2].

Do oblíbenosti vešly i různé formy lehátkových křesel, lenošek – chaise longue, duchesse brisée. Zvláštní typ pohovky představoval „vis-à-vis“, který poskytoval dvěma osobám sezení proti sobě na sedacích částech spojených esovitou částí lenochu. V rokokových salonech se s oblibou používaly pohovky se širším sedákem, nejméně pro dvě osoby. Postele s bohatě dekorovanými ornamenty byly zakrývány splývajícími závěsy. Selský a lidový nábytek dlouho tvořily jen tesařsky hotovené předměty, skládající se ze stolu, lavice, postele, skříně, police a truhly, mnohdy ještě v gotické formě.

Základním prvkem ornamentu se stala křivka ve tvaru písmen „C“ a „S“, která nahradila přímku všude tam, kde se dalo a již zmíněný rokaj. Tvary inspirované architekturou staveb, byly vystřídány tvary, které poskytovaly především pohodlí.



Obr. 28 Šicí stolky, Francie 1760, podle [2].

„Před polovinou 18. století dosáhlo rokoko ve Francii svého vrcholu. Přebujelý dekorativismus rokoka se dostal do slepé uličky. Nesčetné kudrlinky už nebylo možné dále rozmnožovat a jejich účin stupňovat.“ [1, str. 125]

1.3.4 Klasicismus

„Klasicismus, nebo také „copový styl“, jako označení slohu poslední třetiny 18. století se obrací k antickému umění, které se stává podobným zdrojem inspirace jako při nástupu renesance.“ [3, str. 153] Vzpomínku na antický svět oživily archeologické objevy, při kterých byla odkryta antická města Herculaneum a Pompeje, a která odstartovala rozklad rokoka.

„Druhá polovina 18. století je epochou velkých změn ve společnosti. Prosazují se myšlenky osvícenství a poznatky vědy a techniky.“ [3, str. 153] Zatímco ve Francii se klasicismus radikálně prosazoval, ve střední Evropě se uplatňoval pozvolna a poněkud méně nápaditě. Stavební architektura klasicismu připomínala v mnohém baroko, ale byla více strohá, charakterizována půleliptickým obloukem, trojúhelníkovým štítem, sloupovím a medailony. Na stavbách se objevovaly kanelované pilastry a další antické prvky. V interiéru pak vládla geometrická souměrnost, klid a řád. Elegantní tvary se zjednodušovaly, proporce zjemnily a dekorativní prvky omezily na minimum. Bohaté intarzie byly zredukovány na geometrické ornamenty, šachovnice a prostorové propletence. Znovu rovné a vzprámené kontury se zdobily páskovými ornamenty (vejcovcem, listovcem, meandrem a šupinami), náhradou za rokaj se staly girlandy

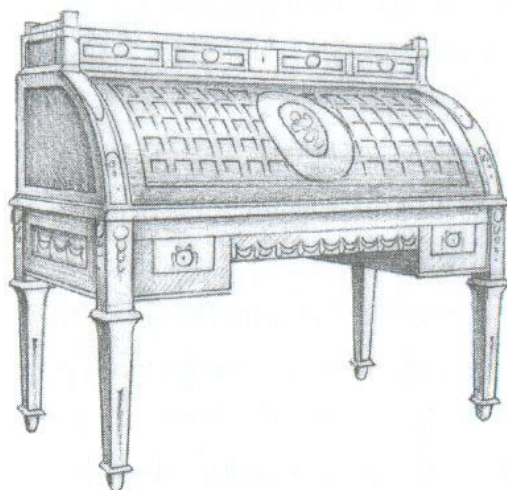
a triglyfy, orli či beraní hlavy inspirované starořímskými motivy a girlandy z listí či květy. (Obr. č. 70) Pečlivé zpracování detailu bylo pro copový styl charakteristickým znakem. Jemné plastické členění, současně s dýhváním, při kterém se uplatňovala šachová mozaika a parketování, dávaly vyniknout kráse jednotlivých předmětů. Novinkou nábytkářů se stalo vykládání ploch porcelánovými destičkami s květinovými motivy. Ornamentika především rámovala hladké dýhované plochy, přestala být dominantní a převzala jen úlohu doprovodu. Bronzové ozdoby se uplatňovaly jako zdůrazňující, spojující a současně i členící prvek. Nohy nábytku byly rovné, kanelované, ubíhající do zašpičatění. (Obr. č. 66)



Obr. 29 Návrh panského domu 1809, podle [2].

Vznikaly různé varianty šicích, toaletních, konzolových a hracích stolků, zcela nově sloužily stolky umývací s miskou k opláchnutí rukou, tzv. athénské trojnožky, s oblibou pokojových květin se objevují i stolky květinové. (Obr. č. 69) Pomalu končí éra konzolových stolů.

Sedací nábytek se charakterizoval viditelným lubem a rovnými nohami, které v místě napojení na lub zdobila růžicová řezba. Používaly se židle, křesla, lenošky, bergére a otomany, vznikaly první komplety (sofa, stůl, židle). Oblíbený byl zejména nábytek s množstvím poliček a zásuvek, často tajných. V jídelnách vévodil rozklápěcí stůl a polovysoký příborník. Čela postelí byla prohýbána, obdobné tvarování se vyskytovalo i u pohovek a lehátek, stolů a židlí. (Obr. č. 67) Skříně, komody a prádelníky zpočátku zdobila marketerie, vkládané porcelánové destičky a malby čínské techniky. Tyto techniky postupně ustoupily prostému orámování ploch, které zdobily maximálně girlandy a mosazné kování. Končí slavná éra mistrů ebenistů – mistrů velké epochy nábytkového umění.



Obr. 30 Psací stůl „cylinderbureau“, Francie 1786, podle [2].

1.3.5 Empír

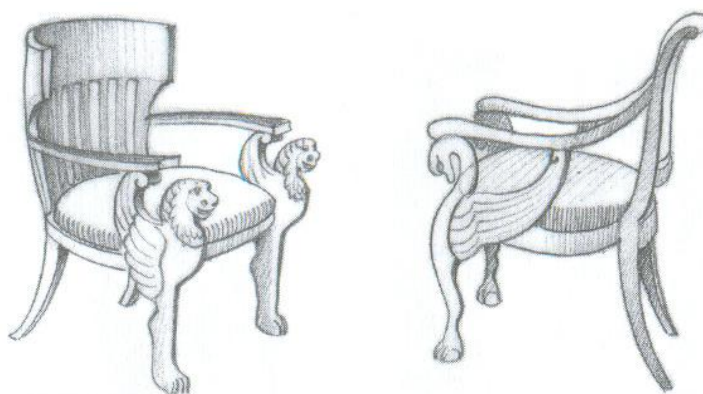
Nábytek empíru byl pojmán především účelně, antickou, a po výpravách do Egypta, i egyptskou předlohu odrážely jen nasazované výzdobné prvky (palmy, kopí, pásy, hlavice pilastrů, plastiky sfing, okřídlených lvů, labutí či delfínů). Následně po své korunovaci nechal Napoleon vybavit císařský dvůr s honosnou okázalostí plnou mohutných tvarů, symbolů vítězství (vavřínů a věnců) a materiálů symbolizujících sílu. Jak poznamenal historik André Maurois: *„Výtvarné umění empíru bylo císařské, pompézní a alegorické, ale nechyběla mu velikost. Dekorativní motivy připomínaly Napoleonova válečná tažení, představovaly císařskou včelu, orly, karyatidy, vavřínové věnce. Velké „N“, císařova iniciála, byla všude, jako podpis epochy stvořené k jeho obrazu.“* [1, str. 159] Jestliže klasicismus ještě dovoľoval různé vzpomínky na rokoko, v empíru nic takového nepřicházelo v úvahu, móda diktovala, aby interiér kopíroval řecký chrám.

Nábytek se v empírových interiérech oproti předcházejícím slohům zcela odpoutal od stěn. Přestože lůžka stále představovala místo důležitých ceremonií, byla již komponována jako volný předmět, bez baldachýnů, jen se zdobenými nebesy a vojenskými motivy, tak aby prezentovala přísnost a hrdinství. Novým tvarem postele byla *en bateau*, která měla čelo propojené s postranicemi a tělo zdobené řeckými a egyptskými prvky, to vše kryté pod našaseným baldachýnem. (Obr. č. 71) K pohovnění přes den sloužila čalouněná lenoška – *récamier*, opatřená z obou stran opěradly.

U sedacího nábytku opět přestávalo být důležité pohodlí, sedící byl nucen sklonem sedadla a opěradla sedět vzpřímeně. Zadní nohy prohnuté tak, aby zajišťovaly stabilitu, přední často vytaženy nad sedák a spojeny s područkami. Područky byly tvořeny pomocí figurálních motivů s bronzovými hlavami nebo zvířecími tlapami, mnohdy zakončeny volutou. (Obr. č. 72)

Stoly převládaly kulaté, osmihranné na konzolových podpěrách ve tvaru chimér, lvů, okřídlených ženských těl, podnoží zakončovaly lví tlapy. Největší pozornost se věnovala psacím stolům, ty byly i nadále kryty žaluziovým uzavíráním. Oblíbené byly ale i sekretáře se sklápěcí deskou. V salonech nechyběly hrací, květinové a konzolové stoly s vyřezávanými vázami, v dámských ložnicích zase nemohl chybět stolek toaletní, nesený labutěmi, ve spodní části s konvicí na vodu a stolek šicí, který sloužil i jako odkládací. Nábytek úložný navázal na předchozí slohové etapy a byl spíše výjimkou, protože do koncepce antického chámu se v podstatě nehodil, nebyla mu proto věnována velká pozornost, zato skříně s prosklenými dveřmi se staly velmi žádanými. Stále oblíbené kusy nábytku představovaly zásuvkové komody jednoduchých tvarů, oživené antickými plastickými aplikacemi, nesené zvířecími nohami.

„Přechod od koketního rokoka plného lehkosti a od kultivovanosti a graciéznosti slohu Ludvíka XVI. k majestátným tvarům empíru byl společný ve všech částech kontinentální Evropy.“ [1, str. 165]



Obr. 31 Židle dle antického vzoru, kolem 1810, podle [2].

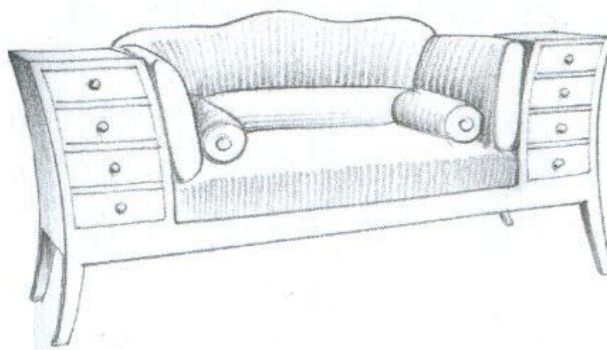
1.3.6 Biedermeier

Po zlomu napoleonské éry v roce 1815 se nábytek nijak podstatně nezměnil. Tato doba, vyčerpaná napoleonskými válkami, směřovala už z hospodářských důvodů k prostotě

a jednoduchosti. „Docházelo k určitému vyrovnávání mezi bydlením bohatnoucího měšťanstva a šlechty, která dávala přednost jednoduchosti a dostatku vzduchu před nádherou a prachem náročných dekorací a závěsů.“ [1, str. 178] Výzdoba litými bronzovými aplikacemi a zlacením se omezila, upřednostňovaly se hladké plochy, jednoduché linie a zaoblené tvary. Oproti přepychovému nákladnému empírovému nábytku, posloužil nábytek *biedermeieru* především prostým občanům, opustil vojenskou strohost a dal přednost pohodlí, jednoduchosti a strohosti.

Nejvýraznějším nábytkovým kusem byl stůl, u kterého se soustřeďovala nejen rodina, ale i společnost. Kulatá či oválná deska stolu stála na jedné masivní noze, v dolní části rozšířená do trojúhelníkové podstavy. Stále běžnějšími se stávaly i stoly roztahovací a zejména šicí stolky rozličných tvarů. Do náročných tvarů vykrystalizoval i psací stůl, vybavený zásuvkami a galerkou stojící na jeho desce.

Do ložnic i nadále patřily toaletní stolky, vybavené pohyblivým výklopným zrcadlem. Stavba lůžka vychází z *empíru* a směřuje k jednoduchosti a hladkým plochám bez ozdob, zvolna mizí i baldachýn. Vedle komod se rozšířily vitríny ze tří stran prosklené (skleníky), koncipované často jako rohové, někdy dokonce ve tvaru lyry nebo vázy. Typické byly oválné a kulaté skříňkové formy s odklopnými deskami na tenkých prohnutých nožkách. Sedací nábytek obohatila tzv. garnitura (sedací souprava), sestava čalouněných křesel, pohovky, sedadel a stolu. „Nová materiálová skladba čalounění byla podmíněna vynálezem stáčených kovových per. Kovová péra byla průmyslově vyráběna od roku 1826.“ [3, str. 182] Čalounění doplňovaly volné polštáře. V oblibě byla sofa, jejíž područky měly zpočátku klasicistní výzdobu (sloupky, palmety, voluty), později ve tvaru masivních bočních podpěr s malými zásuvkami. Židle se vyznačovaly elegantními jednoduchými liniemi, respektujícími tělesné tvary. V končícím údobí *biedermeieru* se objevoval první ohýbaný nábytek Michaela Thoneta.



Obr. 32 Zásuvkové sofa, severní Německo 1830, podle [2].

2 Počátky průmyslové výroby a designu nábytku

2.1 Odstartování hromadné výroby

Kořeny nábytkového designu lze hledat ve střední Evropě již na počátku 19. století, kdy zasáhla zásadním způsobem do všech oblastí lidského života průmyslová revoluce. Rostoucí moc buržoazie a zároveň upadání vlivu aristokracie způsobily postupnou reorganizaci společnosti a práce. V té době se zde empírový sloh, který přijala celá Evropa, měnil pod vlivem nové estetiky v umělecký styl, jenž později dostal označení *biedermeier* (cca 1815-1840). Byl doprovázen tříbením názorů na funkci i krásu umění, až vyústil do požadavku určité idyličnosti měšťanských a šlechtických interiérů, které měly být pohodlné, ale zároveň elegantní.

Interiéry se vybavovaly jednoduchým, funkčním, cenově dostupným nábytkem s „vysokou morální životností“. V potřebě vyhovět širšímu okruhu zákazníků pak došlo, pomocí vývoje strojního zařízení (frézky, vrtačky a pásové pily), k přechodu od individuální řemeslné výroby nábytku k manufakturní a později strojové. Rozhodujícím krokem k industrializaci se stal první funkční parní stroj, sestrojený Jamesem Wattem kolem roku 1776, díky němuž proběhl proces oddělení individuální řemeslné tvorby od práce návrháře v důsledku hromadné výroby.

Vydávaly se tištěné předlohy nábytkových typů, magazíny propagující nejenom módní nábytek, ale i vzorníky jednotlivých výrobců. Při bližším zkoumání tohoto slohu pak není nadsázkou konstatování, že ovlivnil moderní nábytkovou tvorbu první polovinu 20. století. Charakteristickým znakem rozvíjejícího se nábytkářského průmyslu byl přechod od práce na objednávku k produkci výrobků určitých linií. Další znak představovala skutečnost, že namísto vyučených řemeslníků, vykonávali velkou část práce nekvalifikovaní tovární pracovníci.

Na *biedermeier* bezprostředně navázalo období historizujících slohů (1840-1890) – nejprve tzv. druhé rokoko a souběžně prvky inspirované gotikou, které se pak naplno rozvinuly v novobaročném, novogotickém či novorenesančním stylu. Reakcí na ně byla secese (1890-1920). Tehdy již převládla hromadná výroba nad řemeslnou se všemi pozitivními i negativními důsledky, které vedly umělce, teoretiky a studenty uměleckých vysokých škol k hledání východiska ze slepé uličky historického eklekticismu, čímž reagovali na rychlý rozvoj průmyslu a technologie. Tímto trendem byla ovlivněna i významná část nábytkářského průmyslu, který zásoboval rychle

rostoucí trh dekorovaným nábytkem sestaveným z předem vyrobených částí. Právě na takový druh výroby reagovalo hnutí Arts and Crafts, v čele s Williamem Morrisem. Jeho představitelé kritizovali strojovou výrobu, hlásali návrat k postupům středověkého řemesla a zakládali si na vysoké kvalitě a profesionalitě zpracování. Usilovali o oživení umění a řemesla jako alternativy k rostoucímu vlivu mechanizace a masové výroby.

Pronikání techniky do života, její vliv na umění a celkové zrychlení životního stylu přinesly v posledním desetiletí 19. století nový umělecký směr nesoucí v jednotlivých zemích různé názvy – secese, art nouveau, Jugendstil, Modern Style, Liberty. U nás se vžil název Sezession, užívaného v Rakousku. I zde byl viditelný rozpor mezi využíváním a odmítáním prostředků moderního designu. Umělci čerpali inspiraci v architektuře, řemeslech nebo grafice, využívali motivy organických křivek, moderního umění, ale také motivy z japonského a afrického tradičního umění. Byl to romantický, svěží, mladý styl, který chtěl odpovídat nové vzrušující době. Pozornost uměleckých kruhů se obrátila na Francii a Paříž – Mekku moderního umění. Vznikaly umělecké spolky vydávající časopisy, domácí i světové výstavy umožňovaly porovnání domácího průmyslu s cizinou a stávaly se zdrojem poučení.



Obr. 33 Vchod do metra, Paříž 1900, Hector Guimard, podle [2].

2.2 Michael Thonet:

Průkopník, který svým úsilím, svojí myšlenkou, pílí a snad i posedlostí proslavil po celé zeměkouli práci moravských dělníků. Ve svých třiaadvaceti letech, roku 1819, začal jako vyučený truhlář provozovat stavební a nábytkové truhlářství. Zde ve své dílně vymýšlel, jak nejlépe vyrábět nábytek s prolamovanými oblými tvary, které podle tehdejšího vkusu zákazníci požadovali. Výroba jednotlivých vyřezávaných dílů z masivního dřeva nebyla nijak jednoduchá. Sem tam je ve dřevě suk nebo prasklina, a tak se z celého vytěženého kmene využije jen nepatrná část. Snad právě toto plýtvání dřevem přivedlo Thoneta k hledání nových technologií.

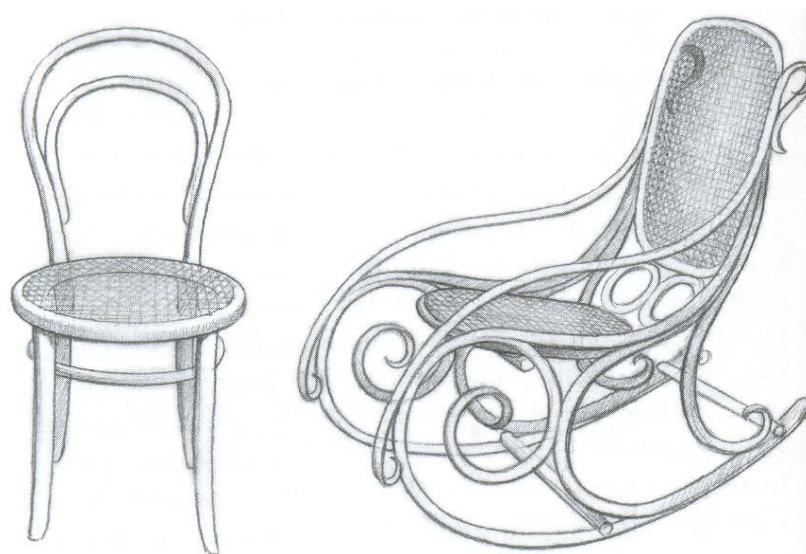
První úspěchy zaznamenal již na počátku své tvorby, kdy jeho dílnu opouštěly židle, křesla a pohovky z překlížených dýh, slepených k sobě kostním klihem. „*Kdybychom nevěděli, že velmi dávno při tvorbě staroegyptského nábytku bylo používáno vrstvených a slepovaných dýh, mohli bychom hovořit o zrodu zcela nové technologie.*“ [1, str. 180] Tuto technologii si nechal v roce 1841 patentovat, a to nejen v Německu, ale i Anglii, Belgii a Francii.

Výsledky své práce vystavoval na trzích pořádaných v Koblenzi, kde zaujaly knížete Metternicha a na jeho popud se celá rodina přesunula do Vídně. Přízeň šlechty byla pro Thoneta klíčem k financím a rozvíjejícímu se průmyslu. Ve Vídni se do výroby plně zapojilo i jeho pět synů a společně celou technologii vylepšili - místo dýh začali ohýbat svazek tenkých hranolků, což umožnilo i druhý ohyb, kolmý k původnímu. Této technologii bylo uděleno privilegium, vznikaly první židle, které na výstavě Dolnorakouského živnostenského spolku vzbudily nemalou pozornost.

První větší objednávku učinila paní Daumusová pro svojí vídeňskou kavárnu. Pro tento účel byla vyvinuta židle č. 14, která později dobyla svět. (Byla tak úspěšná, že se jí do konce století vyrobilo a prodalo více než 15 milionů kusů po celé Evropě.). Následovala objednávka pro hotel v Pešti. Začala se rozbíhat sériová výroba, již existoval první parní stroj, a byla to právě pára, která se stala hnací silou výroby. Thonet ji využíval nejen k pohánění strojů, ale i k napařování dřevěných hranolků. Podařilo se mu tak geniálním způsobem využít nové možnosti průmyslové technologie.

„Výrobu nábytku začal organizovat na nových základech. Manufakturní organizace práce, která do té doby, i při výrobě nábytku nebyla ničím víc než soustředováním řemeslníků při společném díle, přestavěl na průmyslovou hromadnou výrobu. Thonetův

nábytek byl na světě první, který byl vyráběn velkopřumyslově.“ [1, str. 182] Započal tak hromadnou velkovýrobu, distribuci a prodej. Svým činem předběhl dobu o padesát, možná i více let. Na počátku éry moderního designu tedy stojí „thonetka“ a zdokonalená technologie jako základní kámen masové průmyslové výroby levnějšího, ale zároveň solidního nábytku.



Obr. 34 Thonetův ohýbaný nábytek, podle [2].

3 Historie společnosti KARE - DESIGN

Když v roce 1981 zakládali spolužáci Peter Schönhofen a Jürgen Reiter v prostorách dřívější kavárny v mnichovské Karlstraße obchod, jistě neměli tušení, že přeroste v tak úspěšný a moderní koncept. Malý krámk o velikosti 40 m² měl původně svým sortimentem polic vyplnit mezeru na trhu. Obchod, kde by police přizpůsobily klientovým představám a potřebám tehdy neexistoval. Prodej se stále zvyšoval, až Petera napadlo zkusit prosadit jejich vlastní návrhy. Nechali se inspirovat křeslem Red & Blue od Gerrita Rietvelde a vznikla myšlenka vyrábět nábytek, kde se snoubí design a rozumná cena. Z prodeje polic tak začala pomalu vznikat firma s unikátní neobvyklou nabídkou nejen nábytku, ale později i osvětlení, bytových doplňků a dárků, udávající trendy a styl v moderním životě a bydlení v Mnichově.



Obr. 35 Křeslo Red & Blue dle návrhu G. Rietvelde, z roku 1918, lakované dřevo a překližka, podle [4].

Od svého vzniku se společnost nepřetržitě rozvíjí a roste. Na komplexní kolekce Kare mají také vliv nové směry v designu i architektuře a díky neustálým průzkumům trhu, jsou vždy o krok napřed. Značka Kare je známá pro svůj originální a nadčasový design, který vytváří velmi výjimečné interiéry.

V letech 1987 – 2003 otevřeli druhý obchod, kancelář a výrobu v Mnichově, zřídili pobočku ve Vídni, další ve východní Evropě a Číně. Od roku 2004 se KARE rozšiřuje po celém světě a během krátké doby se stává globální značkou. V roce 2005 byla otevřena jedna z poboček i u nás v Praze a další v chorvatském Splitu.

Další obchody následovaly v roce:

- 2006 – zahájení KARE v Bukurešti (Rumunsko), v Curychu (Švýcarsko) a v Zadaru (Chorvatsko).
- 2007 – zahájení KARE v Lyonu (Francie), v Lucembursku, v Bangkoku (Thajsko), v Arezzu (Itálie), v Záhřebu (Chorvatsko), v Kuvajtu, v Thessaloniki (Řecko), v Tjumentu (Rusko), v Banja Luce (Bosna), v Jeddahu (Saudská Arábie), v Bratislavě (Slovensko) a v Ammanu (Jordánsko).
- 2008 – zahájení KARE v Lorientu (Francie), v Galati (Rumunsko), na Kypru (Řecko), v Sebastopoli (Ukrajina), v Regensburgu (Německo), v Mumbai (Indie) a v indické Kalkatě.
- 2009 – zahájení KARE v Káhiře (Egypt), v Budapešti (Maďarsko), v Riadhu (Saudská Arábie), v Kishinevi (Moldávie), 2. obchod v Lyonu (Francie), v Simferopoli (Ukrajina), 2. obchod v Záhřebu (Chorvatsko), v Bejrútu (Libanon), v Al Khobaru (Saudská Arábie), v Jeddahu (Saudská Arábie), v Schweinfurtu (Německo), 2. Obchod v Káhiře (Egypt) a v Beogradu (Srbsko).
- 2010 – se plánuje zahájení 3. Obchodu v Káhiře (Egypt), v Sao Paulu (Brazílie), v Melbourne (Austrálie), ve Volgogradu (Rusko), na Maltě a v Podgorici (Černá Hora).

V současné době již firma KARE pokrývá síť obchodů ve více než 35 zahraničních zastoupeních, ve více než 60 zemích, jen v Německu a Rakousku zaměstnává přes 300 lidí. Inovace, flexibilita a ideální poměr cena / kvalita dělá z KARE mezinárodně úspěšný koncept.

Lidé z KARE- DESIGN mají stále co objevovat – nový design, módu, trend, barvu či zcela nový styl. Kolekce je aktualizovaná několikrát za rok a je tak bohatá a různorodá, že si na své přijde kdokoli: ať už milovník barevného asijského a jihoamerického stylu, moderní člověk upřednostňující čisté linie a metalické barvy anebo obdivovatel starožitností, vintage a retro motivů. Názvy stylů současné kolekce mluví za vše: Rockstar, Dandy & Vamp, Colonial, Mediteran, Retro, Ethno, Factory, Klasik, Metropolis nebo Bar.

Každý rok přibývá téměř 1500 nových výrobků, které vytvářejí vzrušující nový trend, který jde ruku v ruce s nejžhavějšími módními novinkami. Je to show plná překvapení,

kdy nikdo neví, zda se nový kus nábytku stane bestsellerem nebo u zákazníků zcela propadne.

Jedním takovým dlouhodobým bestsellerem je jednoduchý psací stůl z tvrzeného skla a chromu. Nejstarší kus ve sbírce, který byl značen ještě třemi číslicemi (910). V dnešní době je již ke značení výrobků zapotřebí pěti číslic.



Obr. 36 Psací stůl (č. 910) z tvrzeného skla a chromu, podle [13].

„Produktové portfolio, zahrnující nábytek, osvětlení, doplňky a dárkové předměty je vždy poháněno vpřed nejnovějšími a nejžhavějšími módními trendy v designu a módě. Díky celosvětovému průzkumu trhu, spojeným s rychlou reakcí a implementací idejí ve firemní produkci a také ve vlastní továrně, jsme vždy o krok napřed. Pro udržení této výhody a také kvůli neustálé chuti nabízet něco nového, je naše kolekce aktualizovaná několikrát za rok, přičemž se řídíme jak zákaznickovou chutí a požadavky, tak také požadavky trhu.“ [12]

Kare-Design je tu pro všechny v srdci mladé, svobodomyšlné, tolerantní, spontánní, trendově orientované lidi s velkým smyslem pro humor.

„Naším záměrem je ubírat se napříč styly a kombinovat je podle emocí a chutí, které v nás a v našich zákaznících otvírá design KARE. Hnací silou je pro nás vzrušení, vášně a tolerance.“ [12]

4 Současná produkce společnosti Kare – Design s historizujícími prvky

KŘESLA



KOMODY



Komoda z mahagonu, podle [4].



Zakončení nohy koulí s
vyřezávaným drápem



Zdobný a prohýbaný krycí lub



Ozdobné zámkové štítky
a úchytky z mosazi



Komoda z topolu a MDF (dřevovláknitá deska), podle [13].

STOLKY



Stolek na čajník, podle [4].



Esovitě prohnuté nohy s trepkou



Malá zásuvka s kulatou úchytkou



Odkládací stolek, z borovicového dřeva, p

KABINETY



Kabinet na podstavci, borovice, kov, podle [13].

DETAILY



Detail orlích křídel



Orel nesoucí baldachýn, viz obr. č. 71



Sofa ve stylu Napoleona, podle [13].



Extravagantní křeslo v barokním stylu, podle [13].



Komoda barokních tvarů, podle [13].



Zdobené a prolamované luby, detail

Závěr

Nábytkové umění tvoří nedílnou součást kulturního dědictví každé země. Styl života společnosti utváří a vždy utvářel hmotnou kulturu lidstva, mění-li se způsob života, mění se pak logicky i hmotná kultura. A proto i v nábytku, který lidé odedávna používají, se vždy odrážel tento styl života, dění doby, dostupné technologie, móda a snaha vytvořit něco nového, krásného a v tomto případě ještě navíc užitečného. Dnes je již doba, kdy se jednotlivé nábytkové předměty zhotovovaly ručně bohužel dávno pryč (vyjma zakázkových truhlářů), a lidé se plně spoléhají na široký sortiment v obchodech. Což je velká škoda. Přesto jsou mezi námi jedinci, kteří doma touží mít část minulosti a pořizují si starožitný nábytek nebo tací, kteří si svépomocí ušijí, vymodelují nebo jinak zhotoví svůj vlastní nábytkový předmět či doplněk do domácnosti, protože chtějí mít doma trochu něco jiného než ostatní. Takovými se nejspíš nechali inspirovat návrháři společnosti Kare – Design a do svých jedinečných kolekcí navrhli i nábytek se znaky, které se již objevily v některých dávno minulých obdobích. Nalézt a poukázat na takové znaky bylo jedním z cílů mé práce. K ujasnění si velkého množství dostupných informací a jejich ucelení do jednoho stručného celku mi, mimo jiné, pomohla i návštěva a konzultace v muzeích navštívených během stáže. A protože v tomto oboru nejsem žádný odborník, nezbývá než doufat, že jsem svůj záměr správně interpretovala. Omlouvám se tedy pro jistotu všem skutečným badatelům a znalcům, kteří se snaží o objektivní a vědecký přístup k dané problematice a doufám, že má práce pomůže případnému čtenáři rozšířit obzory stejně jako mě.

„Dějiny světa nezačínají datem Vašeho narození.“

doc. Dr. Ing. Petr Brunecký

Seznam literatury

- [1] Dlabal, S., Nábytkové umění: Vybrané kapitoly z historie. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-655-2
- [2] Wöhrlin, T., Nábytkové slohy od antiky po současnost. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2034-0
- [3] Brunecký, P., Dějiny a bydlení. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2009. ISBN 978-80-7375-345-2
- [4] Miller, J., Nábytek - Světové slohy od antiky po současnost. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-855-1
- [5] Forrest, T., Poznáváme starožitnosti: ilustrovaný průvodce k hodnocení dobového nábytku. Bratislava: Perfekt, 1997. ISBN 80-8046-068-X
- [6] Hayward, H., World furniture: an illustrated history. London: Hamlyn, 1970. ISBN 0-600-03955-2
- [7] Česká technická norma, Nábytek – Názvosloví: ČSN 91 0000. Praha: Český normalizační institut, 2005.
- [8] Karasová, D., Dějiny nábytkového umění. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-339-5
- [9] Soukenka, V., Design nábytku. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2001. ISBN 80-01-01072-4
- [10] Kolektiv překladatelů, Encyklopedie starožitností. Bratislava: Perfekt, 1995. ISBN 80-8046-003-5
- [11] Togner, M., Historický nábytek: Terminologický slovník historického nábytku od gotiky po počátek 20. století. Brno: Datel, 1993.
- [12] KARE - DESIGN [online]. Dostupné z www.kare-design.com/de [citováno 28.4.2010].
- [13] KARE – DESIGN [online]. Dostupné z www.kare-design.com/cs [citováno 22.4.2010].
- [14] Tvůj dům [online]. Dostupné z www.tvujdum.cz/interiery/design/po-stopach1760.aspx [citováno 10.5.2010].

STAROVĚK

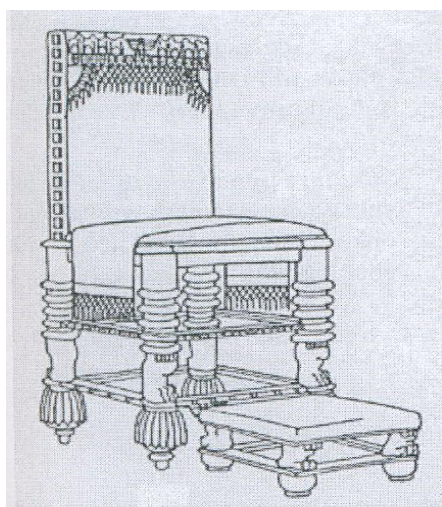


Obr. 37 V přírodě bylo možné objevit množství vhodných větví a částí stromů, které poskytovaly možnost s nevelkou námahou vytvořit podobné sedačky, podle [2].

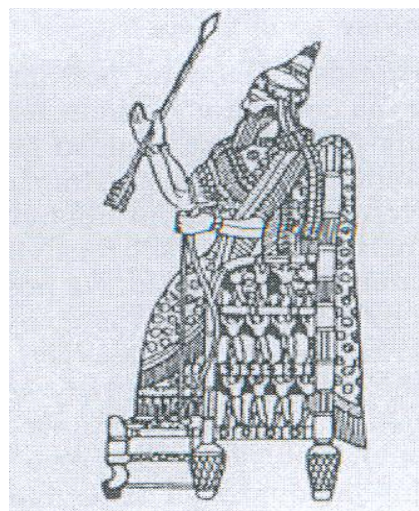


Obr. 38 Lůžko našich prapředků, podle [2].

STAROVĚKÁ MEZOPOTÁMIE



Obr. 39 Perská židle, podle [3].



Obr. 40 Asyrské trůnní křeslo, podle [3].

STAROVĚKÝ EGYPT



Obr. 41 Malovaná truhla zdobená obrazy Achnatona v heroickém postavení, podle [4].



Obr. 42 Dřevěná židle z let 715 – 325 př. n. l., podle [4].



Obr. 43 Lůžko z Achnatonovy hrobky, cca z let 1567 – 1320 př. n. l., podle [4].

STAROVĚKÉ ŘECKO A ŘÍM



Obr. 44 Římská pokladna z bronzu, zdobena reliéfy. připomínajícími štukaturu, podle [4].



Obr. 45 Řecká váza s vyobrazením ženy sedící na židli kosmos, podle [4].

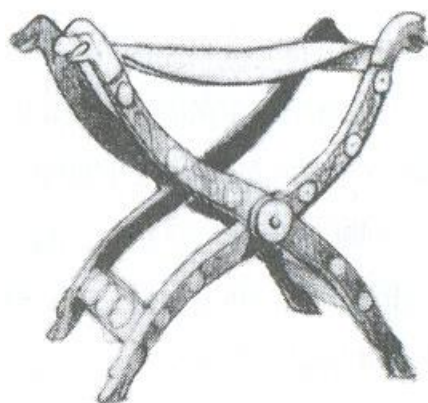


Obr. 46 Etruský terakotový sarkofág zobrazující pár na nízkém lehátku, zhruba 525 př. n. l., podle [4].

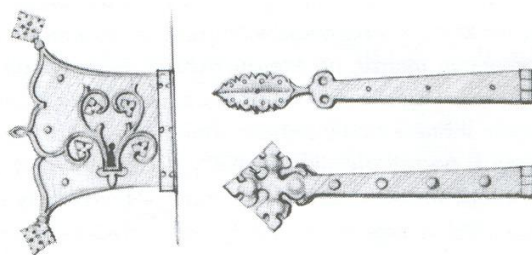
ROMÁNSKÝ SLOH A GOTIKA



Obr. 47 Jakubovské dubové křeslo, podle [5].



Obr. 48 Skládací židle, Štýrsko, podle [2].



Obr. 49 Gotická ručně kovaná zámková deska a dvevní závěsy, podle [2].



Obr. 50 Vyřezávaná cestovní truhla z ořechového dřeva s plamínkovou kružbou, podle [4].

RENESSANCE



Obr. 51 Třínožka sgabello z vyřezávaného a vykládaného ořechového dřeva, podle [5].



Obr. 52 „Danteska“ s vyřezávanými opěradly, podle [4].



Obr. 53 Mramorový a alabastrový stůl postavený pro palác Farnese v Římě, dle návrhu architekta Giacoma Barozziho da Vignola, 16. století, podle [4].

BAROKO



Obr. 54 Italský kabinet z ebenového dřeva, zdobený deskami pietra dura, podle [4].



Obr. 55 Knihovna zdobená sochařskou sádkou, pozlacená, podle [4].



Obr. 56 Postranní židle z javoru čalouněná kůží, cca 1650 – 1690, podle [4].



Obr. 57 Zlacený vyřezávaný rám s motivem listů a lastur, pozdní 17. století, podle [4].



Obr. 58 Kabinet ozdobený pietra dura deskami a mytologickými scénami. Architektonický vliv je znát z použitých pilastrů a trojúhelníkových štítů, z roku 1670, podle [4].



Obr. 59 Konzolový stůl, deska je nesena harpyjemi, z roku 1700, podle [4].



Obr. 60 Komoda zdobena Boulleovou metodou, eben vykládaný mosazí, ze 17. tého století, podle [4].

ROKOKO



Obr. 61 Prodloužená sedačka se zlacenými motivy listů a květin z roku 1760, podle [4].



Obr. 62 Francouzská manželská postel zdobená, marketérii, podle [5].



Obr. 63 Dámský psací stůl pro Madame de Pompadour z roku 1762, podle [4].



Obr. 64 Italská ořechová komoda tvaru bombé podle [5].



Obr. 65 Červenočerný lakovaný a pozlacený kabinet s malovanými zásuvkami, podle [4].

KLASICISMUS



Obr. 66 Psací stůl s cylindrovým uzávěrem, podle [4]. **Obr. 67** Křeslo ze zlaceného dřeva, podle [5].



Obr. 68 Intarzované dámské bureau, podle [5]. **Obr. 69** Přístavný stolek ze saténového dřeva, podle [5].



Obr. 70 Klasicistní ořechové lehátko zdobené kroucenými stuhami a vavříny, podle [4].

EMPÍR



Obr. 71 Částečně zlacená ořechová postel – lit en bateau z počátku 19. století, podle [5].



Obr. 72 Otevřené křeslo se starořímskými a egyptskými motivy, podle [5].

BIEDERMEIER



Obr. 73 Pohovka s čalouněným sedákem, 1820-1830, podle [4].

OHÝBANÝ NÁBYTEK MICHAELA THONETA



Obr. 74 Houpací křeslo, podle [4].



Obr. 75 Buková houpací židle, podle [4].



Obr. 76 Houpací křeslo, podle [4].



Obr. 77 Ohýbaná židle, podle [4].



Obr. 78 Buková židle, podle [4].



Obr. 79 Židle č. 14, podle [4].